

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Dobrovolníci jako doplněk profesionální sociální práce
s pěstounskými rodinami**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

REHABILITACE

Autor: Jana Havlová

Vedoucí práce: Mgr. Bohdana Břízová Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Dobrovolníci jako doplněk profesionální sociální práce s pěstounskými rodinami*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3. 5. 2018

.....

Jana Havlová

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat mé vedoucí bakalářské práce, Mgr. Bohdaně Břízové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a za její veškerý věnovaný čas. Dále bych ráda poděkovala všem komunikačním partnerům a zástupcům organizací za jejich ochotu a čas věnovaný k poskytnutí rozhovoru. Velké díky patří mé rodině, která mě po celou dobu mého studia podporovala a stála při mně i při psaní této práce.

Dobrovolníci jako doplněk profesionální sociální práce s pěstounskými rodinami

Abstrakt

Dobrovolnictví lze chápat jako svobodně zvolenou činnost, která je vykonávána ve prospěch druhých, a to bez nároku na finanční odměnu. Samotní dobrovolníci působí v různých oblastech, přičemž jednou z těch nejrozšířenějších je oblast sociální.

Tato bakalářská práce se věnuje dobrovolnictví jako doplňku profesionální sociální práce s pěstounskými rodinami, ve které je hlavním cílem zmapování využívání dobrovolníků při sociální práci s pěstounskými rodinami. Dílčím cílem je popsat přínos dobrovolníků v práci s pěstounskými rodinami, a to z pohledu sociálních pracovníků.

Výsledky výzkumu jsou obsaženy v praktické části této práce. K dosažení cílů byla využita technika kvalitativního výzkumu. Jako metoda sběru dat byla zvolena metoda dotazování, která probíhala pomocí techniky polořízených rozhovorů. Rozhovory byly uskutečněny s pěti komunikačními partnery, a s pomocí otevřeného kódování a kategorizací dat byly přepsány do tabulek pro lepší orientaci.

Výsledky ukázaly, že v rámci Jihočeského kraje působí třináct doprovázejících organizací, přičemž dobrovolníky pro práci s pěstounskými rodinami využívá pouze pět doprovázejících organizací. Pěstounským rodinám je nabízeno organizacemi velké množství forem dobrovolnictví, které se liší svou strukturou a náplní. Role dobrovolníka v organizaci je vnímána velmi pozitivně, a to především z důvodu navázání přátelského vztahu dobrovolníka a dítěte. Tento vztah je vnímán sociálními pracovníky jako skvělý doplněk jejich práce. Přínos dobrovolníků v organizacích je vnímám velice pozitivně.

Výsledky mé bakalářské práce mohou být užitečné pro poskytovatele sociálních služeb a pro samotné doprovázející organizace. Výsledky dále mohou ukázat doprovázejícím organizacím, které dobrovolníky nevyužívají možné přínosy dobrovolnictví v práci s pěstounskými rodinami.

Klíčová slova

dobrovolnictví; pěstounská péče; doprovázející organizace; přínos; využití

Volunteers as a complement to professional social work with foster families

Abstract

Volunteering can be understood as a voluntarily chosen activity, which is practised for the benefit of others, without any claim for a financial reward. The volunteers operate in various fields, one of the most common is the social field.

This bachelor thesis deals with volunteering as a complement to professional social work with foster families. Its main aim is to map out the use of volunteers in the social work with foster families. Other main aim is to describe the contribution of volunteers to the work with foster families, from the point of view of the social workers.

The results of the research are contained in the practical part of this thesis. To reach the set aims, a technique of qualitative research was used. As a data-gathering method was chosen the method of interviewing, which took place with the help of the method of semi-controlled interviews. Five communication partners were interviewed, and the data were rewritten into tables for better orientation, with the help of open coding and categorisation of the data.

The results showed that 13 following institutions operate in the South Bohemian region, whereas the volunteers are used for the work with foster families only in five of these institutions. Foster families are offered many forms of volunteering from these institutions, these forms differ by their structure and content. The role of a volunteer in an organisation is perceived very positively, primarily because the volunteer and the child can establish a very friendly relationship. This relationship is perceived by social workers as a great complement to their work. The contribution of volunteers in the organisation is perceived very positively.

The results in my bachelor thesis can be useful for social services providers, as well as for the accompanying institutions. The results can also show to those accompanying institutions, which don't use volunteers, what are possible benefits of volunteering in the work with foster families.

Key words

volunteering; foster care; accompanying institutions; benefits; use

Obsah

Úvod.....	8
1 Současný stav	9
1.1 Co je dobrovolnictví	9
1.1.1 Dělení dobrovolnictví	10
1.1.2 Historie dobrovolnictví v ČR.....	11
1.1.3 Právní ukotvení dobrovolnictví.....	13
1.1.4 Kdo je dobrovolník	14
1.1.5 Oblasti dobrovolnictví	15
1.1.6 Dobrovolník v sociální oblasti	17
1.1.7 Motivace dobrovolníků.....	19
1.2 Náhradní rodinná péče.....	21
1.2.1 Vymezení náhradní rodinné péče.....	21
1.2.2 Formy náhradní rodinné péče	23
1.3 Pěstounská péče.....	26
1.3.1 Formy pěstounské péče.....	26
1.3.2 Doprovázející organizace a služby pro pěstouny.....	29
2 Cíl práce a výzkumné otázky	32
2.1 Cíl práce.....	32
2.2 Výzkumné otázky	32
3 Metodika.....	33
3.1 Použitá metodika	33

3.2	Výzkumný soubor	33
3.3	Realizace výzkumu.....	34
3.4	Způsob vyhodnocování dat.....	35
3.5	Etika výzkumu.....	35
4	Výsledky výzkumu.....	36
5	Diskuse	51
6	Závěr.....	58
7	Seznam použitých zdrojů	60
8	Přílohy	64

Úvod

V současné době přibývá stále více lidí, kteří chtějí být prospěšnými ostatním lidem kolem nás, a právě dobrovolnictví je pro tyto lidi nejvhodnější možností uplatnění se v různých oblastech. Dobrovolníci poskytují pomoc těm, kteří ji aktuálně potřebují, a právě samotná přítomnost někoho (dobrovolníka) zvenčí pro ně může být přínosem a obohacením jejich životů.

Sama jsem jako dobrovolník působila a myslím si, že tato činnost, jež jsem v rámci mého středoškolského vzdělávání vykonávala, mi ukázala cestu k mému studiu na této vysoké škole. Působila jsem v organizaci, která se zaměřovala na děti z dětských domovů. Ve skutečnosti to vypadalo tak, že do dětských domovů přijížděli každý týden dobrovolníci a realizovali různé aktivity a činnosti pro děti. Dobrovolnictví s touto cílovou skupinou mi dalo obrovské množství praktických zkušeností, které bych nenasbírala během mého studia na gymnáziu. Z tohoto důvodu si myslím, že každý dobrovolník si ze své činnosti odnáší něco, co může v rámci své budoucnosti využít.

Domnívám se, že dobrovolnictví v oblasti pěstounských rodin je hodně podobné tomu, co jsem právě zažila. K dětem přichází někdo „zvenčí“, kdo je může okouzlit svým zápallem, nadšením, ale i osobností. Pro pěstounské rodiče pak může pomoc dobrovolníků představovat okamžik, kdy si rodiče na chvíli odpočinou od svěřených dětí a mohou tento čas využít například pro vyřízení administrativy, anebo mohou mít tuto chvíli jen pro sebe. Pro dobrovolníka může být tato činnost zase zdrojem velkých zkušeností, jež může využít například ve své další profesní aktivitě.

Cílem této práce je zmapování využívání dobrovolníků při sociální práci s pěstounskými rodinami. Dílčím cílem této práce je zjistit přínos dobrovolníků v práci s pěstounskými rodinami, z pohledu sociálních pracovníků. Výzkum byl realizován v rámci Jihočeského kraje.

1 Současný stav

1.1 Co je dobrovolnictví

Dle Tošnera a Sozanské (2006) provází člověka dobrovolnictví od nepaměti, tudíž to není pro lidskou společnost nic nového. Solidarita a vzájemná pomoc byla, a jak autoři uvádí, také bude základem lidské společnosti.

Dobročinnost je považována za občanskou ctnost, která v naší „západní“ kultuře má své kořeny především v křesťanské a židovské morálce (Tošner, Sozanská, 2006). Autoři dále rozdělují dobročinnost na další dvě formy, a to na *dárcovství* a *dobrovolnictví*. Dárcovství se týká především peněžitých a nepeněžitých darů určených přímo občanům, kteří je potřebují, a to prostřednictvím různých sbírek, nadací a nadačních fondů (Tošner, Sozanská, 2006). Krátká a Pernicová (2011) označují dárcovství spíše jako jednoduchou pasivní formu pomoci.

Definovat samotné dobrovolnictví je velice komplikované a složité, protože ani mezi společenskými vědci nepanuje jednotný názor, jak uvádí Frič a Pospíšilová et al. (2010). Autoři dále tvrdí, že v akademické obci neexistuje ani shoda na jediné definici, která se dobrovolnictví týká.

Dekker a Halman (2003) tvrdí, že v rámci různých definic týkající se dobrovolnictví většinou najdeme obsahově tři až čtyři společné prvky, a to, že – dobrovolnictví je nepovinné, je prováděno ve prospěch druhých, a je neplacené. Čtvrtým a méně častým prvkem uvádí autoři organizační kontext.

Krátká a Pernicová (2011) definují dobrovolnictví jako samostatnou činnost, při níž člověk věnuje něco dobrovolně jiným (například peníze, věci, čas, úsilí apod.), a to bez nároku na finanční náhradu. Gulová (2011) tvrdí, že dobrovolnictví není obět', nýbrž přirozený projev občanské zralosti. Autorka uvádí, že dobrovolnictví přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale také zároveň obohacuje dobrovolníka pocitem smysluplnosti, a je pro něj novým zdrojem zkušeností, dovedností a obohacem v mezilidských vztazích.

Mezinárodní organizace práce (ILO, 2011) tvrdí, že dobrovolnická práce je neplacená a nepovinná práce, což je čas, který jednotlivci bez nároku na plat věnují aktivitám vykonávaným pro lidi mimo jejich vlastní domácnost, a to buď prostřednictvím

organizace anebo přímo. Tato organizace dále definuje dobrovolnictví jako zásadní obnovitelný zdroj, který řeší problémy sociální, ale také problémy týkajícího životního prostředí po celém světě. Rozsah této činnosti je tak rozsáhlý, že přínos dobrovolnictví je stále větší a větší, a přispívá tak ke kvalitě života po celém světě (ILO, 2011).

Podle slov Gulové (2011) dostává dobrovolnictví nový rozměr, protože jeho význam spočívá nejen v aktivitách, ale také má velmi velký vliv na hodnotovou orientaci člověka.

1.1.1 Dělení dobrovolnictví

Dle Tošnera a Sozanské (2006) jsme každý z nás někdy v životě byli dobrovolníkem. Odjakživa pomáhali v každé kultuře a společnosti ti, kteří na tom byli lépe, těm méně šťastným. Důvody, proč pomoc byla nezbytná, byly různé – přes různé nemoci, chudobu nebo přírodní katastrofy, která nastaly (Tošner a Sozanská, 2006). Tuto dobrovolnou činnost v dnešní době označujeme jako **dobrovolnou občanskou (někdy také sousedskou) výpomoc**, která je poskytována pro rodinu, příbuzenstvo nebo pro sousedy (Tošner, Sozanská, 2006). Příkladem občanské výpomoci uvádí Krátká a Pernicová (2011) například půjčování náradí, oblečení a vozidel. Hodač et al. (2009) uvádí jako příklad této dobrovolné činnosti hlídání dětí nebo pomoc při malování bytu známým.

V rámci komunity okolo fary, v obci, sportovního klubu nebo v rámci školy používáme termín **dobrovolnictví vzájemně prospěšné** (Tošner, Sozanská, 2006). Dle Krátké a Pernicové (2010) vzájemně prospěšné dobrovolnictví staví především na základě lidského nadšení, díky kterému jsou dobrovolně realizovány různé aktivity pro konkrétní skupinu lidí. Hranice mezi občanskou výpomocí a vzájemně prospěšným dobrovolnictvím je nejasná, protože oba tyto typy probíhají většinou spontánně a s neočekávanou finanční odměnou (Tošner a Sozanská, 2006). Motivací k této dobrovolné pomoci může být dle autorů předpoklad: „Dnes já tobě, zítra ty mně“.

Dobrovolnictví, na němž staví různé neziskové organizace, označujeme jako **veřejně prospěšné dobrovolnictví** (Tošner a Sozanská, 2006). V mnohém je toto dobrovolnictví dle autorů podobné občanské výpomoci, ale najdeme tu mnoho dalších charakteristických znaků, typických právě pro veřejně prospěšné dobrovolnictví. Partnerem dobrovolníka je tu organizace, která mu nabídne příležitost k dobrovolnické činnosti, ta hledá dobrovolníky z řad veřejnosti buď na akce jednorázové, nebo na dlouhodobou spolupráci

(Tošner, Sozanská, 2006). Krátká a Pernicová (2011) uvádějí, že u tohoto typu dobrovolnictví je na prvním místě potřeba užitečnosti.

Frič a Pospíšilová et al. (2010) řadí dobrovolnou občanskou (sousedskou) výpomoc a dobrovolnictví vzájemně prospěšné do **neformálního dobrovolnictví**, kterému jednoznačně dominuje sousedská výpomoc. Veřejně prospěšné dobrovolnictví autoři řadí zase mezi **formální dobrovolnictví**.

Formální dobrovolnictví je organizovanou formou dobrovolnických aktivit (Frič, Vávra, 2012). Dle nich se formální dobrovolnictví od neformálního dobrovolnictví liší tím, že formální dobrovolnictví se organizuje formálně přes formální organizaci - např. zapsané spolky (z.s.), nadace, obecně prospěšné společnosti a jiné. Tento typ dobrovolnictví je mimo jiné upraven písemnou smlouvou, kde je i přesné vymezení práv a povinností všech stran (Národní informační centrum pro mládež, 2017).

Frič a Pospíšilová et al. (2010) udávají, že v České republice se 38 % občanů věnuje právě neformálnímu dobrovolnictví a 40 % z nich se ještě věnuje dobrovolnictví formálnímu. Dle autorů se Česká republika řadí k zemím, kde míra neformálního dobrovolnictví převyšuje dobrovolnictví formální.

Tato práce se bude věnovat právě formálnímu dobrovolnictví, které je profesionálně organizováno, a především právně ukotveno v zákoně č. 198/2002 Sb., zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), který je obsahem kapitoly s názvem Právní ukotvení dobrovolnictví.

1.1.2 Historie dobrovolnictví v ČR

Raný středověk můžeme považovat za období, kdy se u nás začala formovat organizovaná dobročinnost, a to zejména díky zakládání církevních řádů, náboženských bratrstev, a v neposlední řadě začali vznikat špitály a útulky při klášterech, (Krátká a Pernicová, 2011). Autorky uvádějí, že za vlády Josefa II. v 18. století byl majetek velké části klášterů a mnišských bratrstev zkonfiskován a předán do rukou světské charity.

Autorky tvrdí, že počátky dobrovolnictví v dnešním pojetí můžeme datovat s nástupem raného kapitalismu, kdy vznikali díky vlastenecké aktivitě různé vlastenecké spolky na podporu umění, vědy, dále spolky zaměřené na tělocvik, zpěv, hasiče a další. Účast

v různých spolcích byla pokládána za čest, ale i vlasteneckou povinnost (Krátká, Pernicová, 2011). Po vzniku samostatného Československa hovoří autorky o zlatém věku neziskového sektoru, kdy organizační struktura byla tak různorodá, a to zejména díky vzniku nových organizací (např. Československý červený kříž, Masaryková liga pro TBC, a také organizace YMCA, která měla dokonce přímou podporu presidenta Masaryka).

Švestková (2005) uvádí, že slibný vývoj v oblasti neziskového sektoru byl přerušen německou okupací a následně druhou světovou válkou. V únoru 1948 se Československo stalo socialistickým státem s totalitním režimem (Krátká, Pernicová, 2011). Dle Friče a Pospíšilové et al. (2010) byl vztah komunistické moci k dobrovolnictví rozporuplný, protože poúnorový režim se na jednu stranu bál spontánních dobrovolnických aktivit, ale na druhou stranu potřeboval dobrovolnické aktivity pro řešení nedostatkového a socialistického hospodářství v zemi. Všechny velké společenské organizace byly sdruženy na bázi Národní fronty (Krátká, Pernicová, 2011). Dobrovolnictví bylo tedy značnou pracovní a budovatelskou silou tvrdí Frič a Pospíšilová et al. (2010). Autoři uvádějí, že brigády dobrovolníků pomáhaly tam, kde komunistická strana zrovna potřebovala. I přesto, že v tomto období byl brigádník vlastně dobrovolníkem byly zakládány organizace, které se zajímali o životní prostředí a ekologii (Krátká, Pernicová, 2011). Autorky dále uvádí, že tyto organizace nesměly být nějakým způsobem konfliktní se zájmy režimu, aby mohly fungovat. Břízová (2007) uvádí, že například organizace Brontosaurus, Děti Země a Svaz ochránců přírody v těchto podmínkách fungovat mohly.

Krátká a Pernicová (2011) tvrdí, že po roce 1989 česká společnost prošla obdobím hledáním vlastní identity a postupně docházelo k znovuoobnovení přirozené lidské potřeby pomáhat druhým. Břízová (2007) dodává, že v tomto období docházelo k velmi rychlému rozvoji neziskového sektoru a také k postupnému utváření poměru mezi státem a nestátními neziskovými organizacemi. Krátká a Pernicová (2011) uvádí, že v tomto období bylo založeno přes tisíc nových neziskových organizací, které stavěly svou činnost na pomoci dobrovolníků. K dalšímu rozvoji dobrovolnické činnosti, došlo například tím, že v roce 1998 bylo založeno Národní dobrovolnické centrum Hestia Praha, které se stalo velmi významné (Švestková, 2005).

1.1.3 Právní ukotvení dobrovolnictví

Dobrovolnická služba je specifickou formou dobrovolnictví, která je upravená zákonem č. 198/2002 Sb., zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, který byl novelizován zákonem č. 86/2014 Sb., zákonem, kterým se mění zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon se zaměřuje pouze na státem podporované dobrovolnictví a uvádí nám práva a povinnosti dobrovolnictví akreditovaných programů (Závěrečná zpráva z hodnocení regulace dopadů (RIA)). Každá vysílající organizace se může rozhodnout, zda svůj program akredituje, a to u Ministerstva vnitra, které akreditaci uděluje na návrh akreditační komise (Zákon č. 198/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Novelizace zákonem č. 86/2014 Sb. se zaměřila především na zajištění souladu s novým občanským zákoníkem, a to na odstranění diskriminačních prvků a na úpravy k vydávání osvědčení o vykonávání dobrovolnické služby (Závěrečná zpráva z hodnocení regulace dopadů, RIA).

Dle Zákona č. 198/2002 Sb. (s.4835) je dobrovolnická služba činnost, *při níž dobrovolník poskytuje:*

- a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,*
- b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo*
- c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.*

Zákon dále rozděluje dobrovolnickou služku na krátkodobou a dlouhodobou, kdy dlouhodobá probíhá po dobu delší než tři měsíce.

Zákon č. 198/2002 Sb. (s. 4835) říká, že *dobrovolníkem může být fyzická osoba:*

- a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,*
- b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.*

1.1.4 Kdo je dobrovolník

Dobrovolníkem se může stát v podstatě kdokoli, kdo má zájem být potřebným ve společnosti. Dobrovolníci jsou velmi důležití především v profesích pomáhajících, protože klienty naplňují především svou energií a zápallem pro svou činnost.

Dle Tošnera a Sozanské (2006) je dobrovolník člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti. Dle Gulové (2011) je dobrovolník nositelem procesu změn ve společnosti, protože dobrovolník sám chce pomáhat, a tuto zvolenou aktivitu si zvolil svobodně a dobrovolně. Stejná autorka dále tvrdí, že dobrovolníková tvořivá energie je silou, která pomáhá hledat a otevírat zdroje a možnosti nových řešení. Dobrovolník je dle jejich slov mostem v procesu spolupráce mezi státem, komerční sférou a sektorem neziskových organizací.

Dobrovolníkem se může stát dle Gulové (2011) kdokoli – například ekologický aktivista; řádová sestra; někdo, kdo si chodí hrát za dětmi do nemocnice; nebo někdo, kdo dochází za potřebnými do hospice; v poslední řadě jmenuje také ty, kteří se rozhodnou odjet ve svém volném čase řešit situaci po živelné pohromě. Dle GHK (2010) je dobrovolnictví otevřeno všem, kteří se na základě své individuální svobodné vůli rozhodnou být prospěšnými ostatním.

Matoušek (2013) ve své knize uvádí skupiny lidí, kteří se podle něj dobrovolníky stát mohou a také se většinou následně dobrovolníky stávají, a jsou to tyto skupiny lidí:

- studenti, kteří se připravují na pomáhající profese – dobrovolnická práce je pro ně možností, jak poprvé samostatně pracovat s případem,
- nezaměstnaní, kteří chtějí svůj čas a energii věnovat někomu jinému a chtějí být užiteční pro společnost,
- ženy, které pečují o svou rodinu a děti,

- lidé v důchodovém věku, a to z toho důvodu, že chtějí mít pocit užitečnosti,
- lidé, kteří vnímají svou práci jako jednostrannou a nejsou při ní v kontaktu s dalšími lidmi, a to je to, co jim dle Matouška (2013) chybí.

1.1.5 Oblasti dobrovolnictví

Dobrovolnictví nabízí obrovskou řadu oblastí, ve kterých se dobrovolník může uplatnit: a to ve zdravotnictví, v sociálních službách, v kultuře, ve sportu, v oblasti práce s dětmi a mládeží, ve školství, v ekologii a při mimořádných událostech (Národní informační centrum pro mládež, 2017).

Dobrovolnictví ve zdravotnictví

Dobrovolníci, kteří působí ve zdravotnictví, působí nejen v lůžkových zařízeních, ale také ve „zdravotně sociálním terénu“, kde podle tvrzení Šimkové (2011) pomáhají především pacientům s různým typem zdravotního postižení. Dobrovolníci dle autorky působí jako zprostředkovatelé lidského kontaktu a napomáhají tak k aktivizaci, motivaci a k psychické podpoře pacientů.

Dobrovolnictví v sociální oblasti

Dle Tošnera a Sozanské (2006) je sociální oblast jednou z těch nejpočetnějších, co se týče zapojení dobrovolníků. Dobrovolníci tu nenahrazují práci profesionálů, ale neposkytují přímo sociální službu, a jsou tu přímo pro uživatele sociálních služeb (Národní informační centrum pro mládež, 2017). Dobrovolníci v této oblasti vyžadují profesionální přístup, protože vstupují do uzavřených systémů institucí, ve kterých zpočátku může dobrovolník působit jako cizorodý prvek uvádí Tošner a Sozanská (2006). Šimková (2011) uvádí, že tu jde především o zapojení klienta do společenského života anebo o zmírnění jeho vyloučení či handicapu. Autorka uvádí, že dobrovolníci působí například v domovech pro seniory, v K – centrech, v azylových domech, v nízkoprahových centrech a v mnoho dalších zařízeních.

Dobrovolnictví v kultuře

Dobrovolníků, kteří se zabývají kulturou, jsou dle Krátké a Pernicové (2010) tisíce. Šimková (2011) řadí mezi dobrovolníky v kultuře neprofesionální umělecké soubory a spolky, dále ty, kteří se zabývají ochranou a revitalizací místních kulturních památek a

v neposlední řadě ty, kteří opatrují kroniky a tradice svých obcí. Někteří lidé se za dobrovolníky vůbec nepovažují, uvádí autorka. Autorky Krátká a Pernicová (2011) považují z hlediska celospolečenského za nejvýznamnější ty dobrovolníky, kteří se zaměřují na ochranu a opravy kulturních památek.

Dobrovolnictví ve sportu

Dobrovolníkem ve sportu není ten, kdo sportuje, ale ten, kdo dobrovolně ve svém volném čase umožňuje ostatním, aby se mohli sportu věnovat, a to například zajištěním chodu, účetnictvím, evidencí členů, péčí o majetek a údržbu sportovišť zmiňuje Kovář (2011). Dle Tošnera a Sozanská (2006) činnost dobrovolníků má spíše charakter vzájemně prospěšné dobrovolné aktivity.

Dobrovolnictví s dětmi a mládeží

V oblasti dobrovolnictví s dětmi a mládeží, to jsou především skauti, mladí turisté, pionýři, táborníci, zálesáci a mladí ochránci přírod uvádí Šimková (2011). Děti se dle autorky ocitnou ve skvělé partě kamarádů a tato zkušenost pro ně může být velice obohacující pro jejich vývoj. Krátká a Pernicová (2011) řadí mezi organizace zabývající se dětmi a mládeží například organizaci Junák – svaz skautů a skautek ČR, Sokol, Hnutí Brontosaurus a Pionýr. Můžeme sem zařadit i Program Pět P (Pomoc, Přátelství, Podpora, Péče a Prevence), který pochází původně z USA (Šimková, 2011). Program Pět P je preventivní volnočasový program pro děti, do kterého se dle Tošnera a Sozanské (2006) zapojují většinou děti z problémového rodinného prostředí. Autoři dále uvádějí, že tento program je postaven na principu přátelského vztahu mezi dítětem a dospělým dobrovolníkem.

Dobrovolnictví v ekologii

Dobrovolníci v ekologii se významně podílejí na zlepšování našeho životního prostředí, a to například výsadbou zeleně, péčí o studánky, pořádání úklidů, ale také ochranou živočichů, a v chráněných krajinných oblastech působení v rámci strážní služby (Šimková, 2011). Tošner a Sozanská (2006) tvrdí, že ochránci životního prostředí se objevují docela často v masmédiích, protože na sebe dokáží upozornit prostřednictvím vybraných problémů.

Dobrovolnictví při mimořádných událostech

Dobrovolníci při mimořádných událostech působí v České republice zejména v krizových situacích, a to například při povodních, záplavách, požárech, hurikánech (Šimková, 2011). Autorka dále zdůrazňuje, že při těchto situacích je velice důležitá vzdělanost a profesionalita těchto dobrovolníků, protože bez nich by se realizace pomoci často neobešla. Při mimořádných událostech se složky integrovaného záchranného sboru soustředí především na provádění záchranných a likvidačních prací, a na záchranu a ochranu životů, což znamená, že se na místě nemohou dlouho zdržovat jako dobrovolníci, kteří na místě zůstávají a poskytují obětem další pomoc. (Kavan, Dostál et al., 2012) Dobrovolnickou činnost tu koordinují organizace s celorepublikovou působností – např. Charita, Diakonie ČCE, ADRA, Člověk v tísni (Národní informační centrum pro mládež, 2017). Patří sem i společnost Český červený kříž, který je všeobecnou prospěšnou organizací, jež poskytuje pomoc v případě různých katastrof a jiných mimořádných organizacích po celém území ČR, ale i v jiných státech dodává Šimková (2011).

Mezinárodní dobrovolnictví

Dobrovolník se může také uplatnit v rámci mezinárodního dobrovolnictví, kde je dobrovolník krátkodobě nebo dlouhodobě ubytován v zahraničí a působí tam v prospěch místní komunity (Národní informační centrum pro mládež, 2017)

Firemní dobrovolnictví

Firemní dobrovolnictví je dle Šimkové (2011) velice specifickým typem dobrovolnictví, protože jde o poskytnutí volna zaměstnancům, a to na dobrovolnou činnost, která je vykonávána ve prospěch jiných, zpravidla tedy neziskovým sektorům.

1.1.6 Dobrovolník v sociální oblasti

V sociálních službách mají dobrovolníci velmi významnou úlohu (Hestia, o.s., 2012). Dobrovolník v oblasti sociální práce především pomáhá a angažuje se v oblastech, které dle Hanečákové (2011) není schopen stát zabezpečit prostřednictvím profesionálních pracovníků. Dobrovolník dle Černé (2011) přináší svou životní zkušenost a podílí se na zkvalitňování sociálních služeb individuálním způsobem. Verešpejová (2011) tvrdí, že dobrovolník v sociální oblasti má zastávat úlohu, která slouží jako podpora a doplněk

samotné sociální práce. Dle Kořínkové (2011) jde především o naplnění základních potřeb klientů a umožnění zúčastňovat se aktivit, které jsou pro ně kvůli zdravotnímu nebo sociálnímu handicapu bez doprovodu nedostupné.

K smysluplnému fungování dobrovolnictví v sociální oblasti, je dle Matouška (2013) potřeba, aby byl dobrovolník v rámci své organizace koordinován z jednoho místa, a nejlépe jedním profesionálem v oboru. A právě koordinátor dobrovolníků je jednou z klíčových postav dobrovolnického managementu uvádí Tošner a Sozanská (2006). Koordinátor slouží jako prostředník mezi dobrovolníkem, zaměstnanci a klienty služby (Hestia, o.s., 2012). Mezi činnosti koordinátora patří dle Břízové (2007) koordinace samotného dobrovolnictví, zpracování jeho metodiky, propagování činnosti organizace a prezentování myšlenky dobrovolnictví. Koordinátor dále provádí výběr dobrovolníků, výcvik dobrovolníků a následně zařazuje dobrovolníky do chodu organizace (Tošner, Sozanská, 2006). Dále dle autorů zpracovává kodexy, práva a povinnosti dobrovolníků, a především vede potřebnou administrativu – zpracovává smlouvy s dobrovolníky, pravidla mlčenlivosti, případně zpracovává i smlouvy pojistné. Lze říci, že koordinátor dobrovolníky vede, řeší vzniklá nedorozumění a zajišťuje jim pravidelnou supervizi (Břízová, 2007). Dle Tošnera a Sozanské (2006) je koordinátor dobrovolníků „vizitkou“ celé organizace.

Koordinátorovi je doporučen vstupní kurz managementu dobrovolnictví nebo stáž v dobrovolnickém centru nebo v organizaci, kde je dobrovolnictví již zavedeno a dobře funguje (Hestia, o.s., 2012). Velice důležité je, aby koordinátor neustále usiloval o to, jak neztratit s dobrovolníky lidský kontakt a udržet dále jejich chuť spolupracovat (Hestia, o.s., 2012).

Nábor dobrovolníků

Samotný nábor dobrovolníků má mnoho podob a měl by být dobře promyšlený uvádí Matoušek (2013). Způsoby, jak získat dobrovolníky jsou rozsáhlé. Provádí se například distribucí letáků, plakátů, propagací v tisku nebo na internetu, dále prostřednictvím místního či regionálního rozhlasové i televizního vysílání, anebo skrze náborové akce a spolupráci s dobrovolnickým centrem (Břízová, 2007). Po náboru je potřeba vybrat vhodné dobrovolníky, tuto výběrovou proceduru by měl dle Matouška (2013) provádět zkušený personál a profesionál. Autor tvrdí, že je potřeba vyřadit osoby psychopatické,

dále osoby trpící duševním onemocněním, příslušníky náboženských sekt a dále osoby s pedofilní sexuální orientací.

Školení dobrovolníků a jejich další vedení

Samotná příprava, školení a výcvik dobrovolníků záleží na charakteru činnosti, kterou budou dobrovolníci poté vykonávat uvádí Tošner a Sozanská (2006). Autoři dále uvádějí, že někdy je potřeba absolvování celodenního nebo víkendového výcviku (Program Pět P, dobrovolníci v nemocnicích atd.). Po výběru by měl být dobrovolník na počátku podroben zacvičení, ve němž se dozví, obsah své práce, a rovněž to, jak by měla práce vypadat (Matoušek, 2013). Závazek dobrovolníka, klienta a instituce (organizace) by měl být formulován ve smlouvě vymezující délku kontaktu, podmínky, a také práva a povinnosti všech účastníků (Matoušek, 2013). Autor dále uvádí, že již na začátku musí být úkoly a role dobrovolníka správně definovány a zakotveny v jasně formulovaném poslání organizace, s nímž by měl být dobrovolník obeznámen ihned na začátku jeho působení.

Během práce by měly být dobrovolníkovi poskytovány pravidelné supervize, které jsou dle Matouška (2013) přínosem především tím, že dodávají podporu ve chvílích pochyb a beznadějí. Supervize je dle Tošnera a Sozanské (2006) o komunikaci dobrovolníka (nebo se skupinou dobrovolníků) se supervizorem v neohrožujícím prostředí, která umožní diskutovat postojích a pocitech pramenících z provádění dobrovolné činnosti.

Během celého působení dobrovolníka v organizaci by měl být dobrovolník odměňován a oceňován, protože je důležité pro samotnou jeho motivaci (Hestia, o.s., 2012).

1.1.7 Motivace dobrovolníků

Frič a Pospíšilová et al. (2010) tvrdí, že dobrovolníci pracují na základě motivace, nepracují pro nic za nic, ale mají k tomu své vlastní důvody.

Dolnicar a Randle (2007) ve svém výzkumu rozdělili dobrovolníky do šesti skupin na základě dvanácti základních motivů (Sociální kontakt, satisfakce, náboženské přesvědčení, aktivita, učení novým dovednostem, dělání užitečných věcí, pomáhání druhým, získávání pracovních zkušeností, využití schopností, závazek, rodinné zapojení, náhoda):

- Prvním typem jsou „Klasičtí dobrovolníci“ (classic volunteers), kteří chtějí pomáhat druhým a zároveň chtějí získat osobní uspokojení za činnost, která pro ně bude smysluplná.
- Druhým typem jsou „Nadšení dobrovolníci“ (dedicated volunteers), kteří věnují dobrovolnickým aktivitám velký počet hodin a většinou dále působí ve více organizacích.
- Třetím typem jsou „Osobně angažovaní dobrovolníci“ (personally involved volunteers), kteří jsou zapojeni v dobrovolnických činnostech především z toho důvodu, že v organizaci působí jejich příbuzní.
- Čtvrtým typem jsou „Dobrovolníci z osobního uspokojení“ (volunteers for personal satisfaction), kteří hledají především osobní odměny.
- Pátým typem jsou „dobrovolníci altruističtí“ (altruists'volunteers), kteří chtějí pomáhat ostatním ze svého přesvědčení.
- Šestým a posledním typem jsou „specifičtí dobrovolníci“ (niche volunteers), kteří se do dobrovolnických aktivit zapojují pouze v případě, když aktivity odpovídají jejich aktuálním či budoucím potřebám – př. Náboženství.

Důvody proč se lidé chtějí stát dobrovolníky je mnoho, například – užitečnost pro druhé, uplatnění svých dovedností, předávání zkušeností, nabídnutí přátelství, získání praktických dovedností (Národní informační centrum pro mládež, 2017). Jak již bylo řečeno, dobrovolnictví je bez nároku na žádnou finanční odměnu, ale i přesto dobrovolníkům přináší mnoho nového.

Dle Národního informačního centra pro mládež (2017) dobrovolnictví přináší dobrovolníkům:

- nové kompetence – komunikační, jazykové, manažerské, kreativní,
- osobní rozvoj – osobní a profesní růst,
- příležitost využít a rozvinout své stávající kompetence,
- odbornou praxi, kterou si může zahrnout do životopisu a která mu pomůže při hledání zaměstnání,
- uvědomění si vlastní hodnoty, rozvoj sebevědomí, zodpovědnosti a samostatnosti,
- respekt a úctu k rozdílnostem mezi lidmi,
- možnost vyzkoušet si nové výzvy,
- radost z toho, že člověk pomáhá svému okolí,

- nové přátele,
- zázemí pro realizaci vlastních nápadů a projektů,
- zkušenosti v reálném životě,
- uvědomění si toho, že je možné ovlivňovat a zlepšovat svět kolem sebe.

Motivy dobrovolníků mohou být ale jak kladné, tak i záporné (Gulová, 2011). Gulová (2011, s. 66) uvádí jako příklad záporné motivace: „*soucit vedoucí k degradaci klienta, nepřiměřená zvědavost, skutkaření, touhu obětovat se (třeba kvůli vlastnímu neštěstí), osamělost, touha po přátelství, pocit vlastní nenahraditelnosti, nedostatek sebeúcty, touha potkat někoho ubožejšího a panovačnost*“.

1.2 Náhradní rodinná péče

1.2.1 Vymezení náhradní rodinné péče

Děti, které nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině, je v České republice stále mnoho (Grohová, et. al., 2011). V ČR je 1 % dětí, které nemohou vyrůstat s vlastní rodinou tvrdí Gabriel a Novák (2008). Grohová et.al. (2011) uvádí, že rodiče se o své děti nemohou starat z různých důvodů. Bohužel jsou i takoví rodiče, které se o děti starat neumí anebo nechtějí, dodává autorka.

Bubleová (2011) uvádí, že pokud dítě nemůže vyrůstat v původní rodině, tak má právo vyrůstat v náhradní výchově, která je uskutečňována formou náhradní rodinné péče nebo formou péče ústavní. Autorka uvádí, že náhradní rodinná péče je forma péče o dítě, které je svěřeno a posléze vychováno jinými osobami než rodiči v prostředí, které je podobné životu v přirozené rodině. Dle Grohové et. al. (2011) je nejvhodnějším řešením osudu takových dětí umístění do náhradní rodinné péče někoho blízkého (ideálně příbuzného). V případě, že toto není možné, je dle autorky dítěti poté vybírána orgánem sociálně – právní ochrany náhradní rodina.

Náhradní rodinná péče v České republice je upravena primárně zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Sobotková a Očenášková (2013) uvádějí, že náhradní rodinná péče patří do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Bubleová (2011) uvádí, že práva dětí jsou chráněna mezinárodními úmluvami a právními předpisy České republiky, a to dle Úmluvy o právech dítěte. Dále autorka upozorňuje také na Listinu základních práv a svobod, ve které je zakotveno právo dětí na rodičovskou výchovu a péči, a dále na Ústavu ČR, která zaručuje ochranu základních práv a svobod soudní moci. Práva dětí, které jsou vychovávány v ústavních zařízeních jsou chráněna zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů (Bubleová, 2011).

Sobotková a Očenášková (2013) upozorňují, že náhradní rodinná péče má vždy přednost před umístěním dítěte do ústavní výchovy, která může nastat v případě nenalezení vhodné náhradní rodiny. Bubleová (2011) uvádí, že bohužel v České republice je pro mnoho dětí ústavní výchova konečným nebo dlouhotrvajícím přechodným řešením.

Do ústavní péče se dítě může dle Bubleové (2011) dostat buď svěřením rodičů (nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte), anebo nařízením soudem k ústavní nebo ochranné výchově. Zařízení zřízená pro tuto formu péče máme České republice několik, autorka je rozděluje na čtyři druhy, kterými jsou:

- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,
- zdravotnická zařízení,
- školská zařízení (diagnostické ústavy, dětské domovy, výchovné ústavy),
- zařízení sociálních služeb (domovy pro osoby se zdravotním postižením).

Ústavní výchova je výchovné opatření, které je soudně nařízeno, v případě, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo narušena (Bubleová, 2011). Zákon č. 89/2012 Sb., v aktuálním znění od 1. 1. 2018 uvádí, že ústavní výchova může nastat i v případě, že rodiče nemohou z vážných důvodů zabezpečit výchovu dítěte – soud následně svěří dítě na přechodnou dobu do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a to na dobu nejdéle šesti měsíců. Bubleová (2011) dodává, že soud je povinen zkoumat, zda není možné zajistit náhradní rodinnou péči nebo rodinnou péči v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc před tím, než se svěří do péče ústavní. Již zmiňovaný zákon uvádí, že ústavní výchovu nařídí nejdéle na dobu tří let, přičemž, když problémy trvají, lze ji i opakovaně prodlužovat, a to vždy na dobu nejdéle tří let. Jednou za šest měsíců je soud povinen situaci přezkoumat a zjistit, zda trvají dále důvody pro nařízení ústavní výchovy

nebo zda není možné zajistit náhradní rodinnou péči (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Bubleová (2011) uvádí, že mimo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dětská centra, Klokánky) a zařízení, ve kterých je prováděn výkon ústavní výchovy (diagnostické ústavy, dětské domovy různých typů, výchovné ústavy a domovy pro osoby se zdravotním postižením) existuje i **hostitelská péče**, která je vhodná pro děti dlouhodobě žijící právě v ústavní péči a nedaří se jim návrat do původní rodiny. Tato péče probíhá tak, že ředitel ústavního zařízení může s písemným souhlasem obce s rozšířenou působností povolit dítěti dočasný (obvykle víkendový) pobyt mimo ústavní zařízení, a to i u osob jiných než rodičů a příbuzných, u této rodiny však musí být následně zkoumáno rodinné a sociální prostředí (Bubleová, 2011).

1.2.2 Formy náhradní rodinné péče

Dle Sobotkové a Očenáškové (2013) do systému náhradní rodinné péče patří osvojení, pěstounská péče, svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče a v neposlední řadě poručenská péče.

Osvojení (adopce)

Osvojení (adopce) se týká dětí, které jsou po právní stránce „volné“, znamená to, že jejich rodiče se dítěte vzdali ihned po narození, a toto své rozhodnutí potvrdili uplynutím ochranné šestitýdenní lhůty nebo splněním doby tzv. kvalifikovaného nezájmu, což je u sourozenců dva měsíce a u starších dětí šest měsíců (Zezulová, 2012). Osvojit dítě může dle Bubleové (2002) manželská dvojice, manžel či manželka rodiče dítěte, ale i osamělá osoba. V praxi to vypadá tak, že dítě je nabídnuto k adopci schváleným žadatelům, kteří se po soudním rozhodnutím stávají rodiči adoptovaného dítěte – tato skutečnost se potvrdí vydáním nového rodného listu, uvádí Zezulová (2012). Autorka dále upozorňuje, že tento postup je nejčasnější pouze u sourozenců a dětí v kojeneckém věku, u starších dětí se bohužel stává, že i po uplynutí kvalifikovaného nezájmu nikdo nepodá podnět k právnímu uvolnění dítěte, a v tomto případě dítě adoptováno být nemůže.

Při adopci se osvojitelé stávají rodiči dítěte, mají rodičovskou odpovědnost a vztahy mezi biologickou rodinou dítěte a dítětem zanikají (Sobotková, Očenášková, 2013). Osvojením

dle Bubleové (2011) vzniká mezi osvojitelem a osvojeným dítětem vztah rodiče a dítěte a mezi osvojencem a příbuzným osvojitelem poměr příbuzenský. Zedulová (2012) uvádí, že o adopci mají zájem především bezdětné páry nebo rodiny s jedním dítětem.

Bubleová (2014a) upozorňuje na skutečnost, že náš právní řád rozlišuje nyní osvojení zletilého a nezletilého, a to s účinností od 1. 1. 2014. Před zavedením této změny se osvojení rozlišovalo na zrušitelné a nezrušitelné. Autorka upozorňuje, že osvojení dle právní úpravy nelze zrušit po uplynutí 3 let od rozhodnutí o osvojení, a to dokonce ani ze závažných důvodů.

Pěstounská péče

„Pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečně hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali“ uvádí Bubleová (2002).

Pěstounská péče je dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů formou náhradní péče, při které o dítě pečuje pěstoun, který je rovněž odpovědný za jeho výchovu. Bubleová (2011) tvrdí, že pěstounská péče je určena pro všechny děti, které nemohou žít se svou rodinou a nejsou přijaty do péče jiné fyzické osoby nebo do osvojení. Dle Zedulové (2012) se pěstounská péče týká především dětí staršího věku, protože tyto děti už nejsou vhodné k adopci. Autorka dále tvrdí, že dalšími skupinami dětí, které jsou umisťovány do pěstounské péče, jsou děti, které nejsou zcela zdravé, poté děti s odlišným etnikem, sourozenecké skupiny a děti, o něž rodiče zájem mají, ale nespĺňují podmínky pro jejich výchovu.

Zákon č. 89/2012 Sb. uvádí, že v případě svěřeni dítěte do pěstounské péče není zrušena vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti. Autorka uvádí, že pěstouni musí umožnit sledování jejich činnosti kontrolními orgány díky sepsané dohodě. Pazlarová (2016) uvádí, že pěstounská péče je poskytována na základě vytvořené dohody o výkonu pěstounské péče, která se uzavírá mezi pěstounem a místně příslušným OSPOD (nebo jiným subjektem). Zákon č. 89/2012 Sb. uvádí, že tato dohoda musí být uzavřena 30 dnů od převzetí dítěte do péče pěstouna.

Kontakt dítěte s biologickými rodiči musí být pěstounskými rodiči dle Bubleové (2014b) podporováno a nesmí být tomu zamezováno. Tato povinnost udržování vztahu mezi dítětem a osobou blízkou je dle Smolíkové (2014) velice důležité, a to především pro

pozdější návrat dítěte do rodiny. Mezi další povinnosti pěstounů patří povinné vzdělávání pěstounů (Pazlarová, 2016).

Poručenství

Zákon č. 89/2012 Sb. v aktuálním znění od 1. 1. 2018 uvádí, že poručenství nastává v tom okamžiku, kdy tu není žádný z rodičů z dítěte, který má vůči svému dítěti vykonávat rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Bubleová (2011) uvádí, že soud stanoví poručníka v těchto případech, a to, když rodiče dítěte zemřeli, dále pokud byla rodičům zbavena nebo pozastavena rodičovská zodpovědnost, anebo v tom případě, když rodičům byla zbavena způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. V tomto případě zmíněný zákon uvádí, že soud jmenuje dítěti poručníka, který má vůči dítěti všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti povinnost vyživovací. Již zmiňovaný zákon dále specifikuje, že poručníkem lze jmenovat pouze plně svéprávnou osobu, která způsobem života zaručuje, správné vykonávání této funkce. Bubleová (2011) uvádí, že výkon funkce poručníka je pod pravidelným soudním dohledem, kterému se v ročních intervalech podávají zprávy o poručenci.

Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče

V případě, že o dítě nemůže pečovat žádný z rodičů, a to ani poručník, může soud svěřit dítě do péče jiného člověka – toto rozhodnutí musí být však v souladu se zájmy dítěte (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Zákon dále upozorňuje, že svěřením dítěte do péče jiné osoby nenahrazuje pěstounskou a předpěstounskou péči a má vždy přednost před umístěním dítěte do ústavní výchovy. Přednost před jinou osobou má osoba příbuzná nebo dítěti blízká (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Zákon nám dále uvádí, že soud stanoví rodičům dítěte rozsah výživného, které musí pečující osobě vyplácet, a to v zájmu dítěte podle jeho potřeb a zájmů.

Tato forma náhradní rodinné péče není financována ze státního rozpočtu, na rozdíl od příbuzenské pěstounské péče uvádí Pazlarová (2016). Autorka dále uvádí, že forma svěřením do péče jiné osoby může být pro některé příbuzné výhodou, zejména z toho důvodu, že se na ni nevztahují povinné podmínky spolupráce s odborníky. Z druhé strany mohou mít příbuzní nebo jiné fyzické osoby, kterým bylo dítě svěřeno do péče problém

s pravidelnou finanční podporou, která je poskytována rodičem dítěte ve formě výživného uvádí autorka.

1.3 Pěstounská péče

1.3.1 Formy pěstounské péče

Pěstounská péče je poskytována dle Zákona o sociálně – právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů osobě pečující nebo osobě v evidenci. V případě, že se dítěte ujala osoba příbuzná nebo dítěti blízká, má mít tato osoba dle Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů přednost před osobou jinou. Zákon dále specifikuje předpěstounskou péči, která je pro zájemce o pěstounskou péči.

Předpěstounská péče

Předpěstounská péče slouží především pro ověření fungování vztahu mezi dítětem a budoucím pěstounem (Smolíková, 2014). Samotný proces rozhodování soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče bývá poměrně dlouhý, a z toho důvodu bývá dítě do vydání rozhodnutí svěřeno do tzv. předpěstounské péče, která má zjistit to, že obě strany o pěstounskou péči stojí (Maliňák, 2017a). Žádost o svěřeni dítěte podává budoucí pěstoun a nad jejím průběhem a úspěšností je po celou dobu vykonáván dohled prostřednictvím soudu uvádí autor.

Zákon č. 89/2012 Sb. dále uvádí další možnost svěřeni dítěte, a to do přechodné pěstounské péče, kterou upravuje zákon o sociálně – právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., dle kterého je dítě svěřeno do péče osoby v evidenci na základě odborného posouzení Sobotková a Očenášková (2013) uvádějí, že pěstounské péči na přechodnou dobu se říká profesionální pěstounská péče.

PROFESIONÁLNÍ PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu je dle Pazlarové (2016) forma náhradní rodinné péče, která má po omezenou dobu zajistit péči o dítě, o které se jeho rodina starat nemůže nebo nechce. Autorka dále uvádí, že tato doba má dítěti zajistit to, aby dobu bez rodičů strávil v rodinném prostředí do té doby, než se najde řešení trvalé. Smolíková (2014)

uvádí, že přechodná pěstounská péče byla původně zamýšlena především pro ty nejmenší děti, aby nemusely po narození zůstat v kojeneckých ústavech. Zezulová (2012) dodává, že tato péče je nařízena soudem především pro ty případy, kdy je pravděpodobná buď dlouhodobá forma náhradní rodinné péče nebo návrat do původní rodiny.

Zákon č. 359/1999 uvádí, že tato doba může trvat maximálně 1 rok, kdy jednou za tři měsíce je celá situace přezkoumána soudem z důvodů toho, zda je tato forma péče stále nutná. Pazlarová (2016) uvádí, že tato forma pěstounské péče se poprvé objevila v legislativě v roce 2006, ale až v roce 2013 se začala aplikovat do praxe, a to z důvodu nedomyšleného financování a sociálního zabezpečení pro pěstouny.

Zezulová (2012) uvádí, že k předání dítě rodičům, a to buď adoptivním nebo biologickým do přechodné pěstounské péče by mělo dojít u novorozenců co nejdříve, a to zejména z důvodu vzniku separační úzkosti u dítěte, která nastává obvykle kolem osmého měsíce.

Pěstouny (neboli osoby v evidenci) lze považovat v této formě náhradní rodinné péče za profesionály, protože se jedná o velmi komplexní úkol dítěti a jeho rodině (Pazlarová, 2016). Autorka dále uvádí, že role těchto pěstounů je především poskytnutí láskyplného a stabilního prostředí, ve kterém se dítě může lépe vyrovnat s obtížnou situací krátkodobého pobytu v pěstounské rodině. Role pěstounů také spočívá v přípravě dítěte do návratu do rodiny neboli na přechod do péče trvalé, jak říká autorka. Také dodává, že z hlediska náročnosti této péče je u přechodné pěstounské péče požadováno vzdělávání ve větší míře, a to 72 hodin ročně, což je o 24 hodin více než u jiných pěstounů. Pěstouni by měli být v pohotovosti stále, aby byli schopni přijmout dítě okamžitě po rozhodnutí soudu, po tuto dobu také pěstouni pobírají odměnu (Pazlarová, 2016).

Role pěstouna je odlišná z hlediska stáří dítěte, uvádí Pazlarová (2016). Tato autorka tvrdí, že u dětí kojeneckého věku je důležité navázat citovou vazbu s pečující osobou, tento úkol zcela odlišuje přechodnou péči od sebelepší péče ústavní. U dětí předškolního věku je časté vyrovnávání se následky traumaty, kterými prošly, z tohoto důvodů je velice důležité, aby pěstoun měl co nejvíce informací o situaci a historii dítěte. (Pazlarová, 2016). U dětí školního věku by měl být pěstoun v roli důvěryhodného dospělého, kterému se může svěřit se svými problémy a otevřeně o nich diskutovat uvádí autorka.

Zezulová (2012) rozlišuje pěstounskou péče na individuální a skupinovou. Dle Bubleové (2002) probíhá individuální pěstounská péče v běžném rodinném prostředí, pěstouny se

poté většinou stávají ti, kteří mají své děti anebo je už vychovali. Do individuální pěstounské péče řadí Bubleová (2002) dlouhodobou pěstounskou péči, která je prováděna buď příbuznými (prarodiče, příbuzní dítěte) nebo osoby, které jsou dítěti cizími.

INDIVIDUÁLNÍ PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Příbuzenská pěstounská péče

Příbuzenská pěstounská péče je péče, kdy o dítě pečují jeho prarodiče nebo jiní příbuzní (Mošťková, Sobotková, 2016). V České republice je tato forma péče na předních příčkách, především z toho důvodu, že péče příbuzných byla v minulosti jedinou alternativou tvrdí Pazlarová (2016). Za rok 2016 představovala příbuzenská pěstounská péče 72,3 % ze všech pěstounských domácností (Vodičková, 2017). Za poslední dobu dochází dle Pazlarové (2016) k nárůstu počtu prarodičů v rolích pěstounů. Autorka uvádí, že výhodou této péče pro děti je znalost pečujících osob a prostředí. Pro řadu rodičů je to ale velice pohodlné, a to především z toho důvodu, že nemusí měnit své chování a životní styl, na druhou stranu to rodiče nemotivuje ke změně, uvádí autorka. Autorka dále doplňuje, že vztahy mezi příbuznými a rodiči dětí jsou velice často dost napjaté, a to především z nevyřešených konfliktů z minulosti. Mošťková a Sobotková (2016) uvádí, že prarodiče, které vychovávají svá vnoučata, musí čelit mnoha obtížím, a to především z hlediska financí a také z fyzických a zdravotních důvodů. Jako další obtíže uvádějí autorky problémy s bydlením a následným udržováním domácností, izolací a nedostatkem podpory. Na druhou stranu udávají, že pečování o vnoučata má svá pozitiva, a to především přinášení radosti, udržování aktivního života, a pro některé prarodiče to může znamenat druhou šanci na rodičovství.

V rámci příbuzenské pěstounské péče se nejedná pouze o prarodiče, kteří jsou pěstouny, ale také o ostatní příbuzné, kterých dle Pazlarové (2016) tvoří jednu pětinu. V roli pěstouna se můžou tedy objevit tety, strýcové, sestřenice, bratřenci, ale také sourozenci (Pazlarová, 2016). Vzdělávání tu je také povinné, a to 24 hodin ročně uvádí autorka.

Dlouhodobá (klasická) pěstounská péče

Jurajdová (2015) uvádí, že dlouhodobá pěstounská péče nikdy neznamená to, že dítě bude v rodině trvale. Dítě je přijatou svou pěstounskou rodinou za své, a z toho důvodu má potřebu oslovovat pěstouny dle autorky „mami, tati“. Autorka uvádí, že pěstoun dítě přijímá za své, i s tím, co k němu patří s vědomím, že dítě bere jako dalšího člena své rodiny.

SKUPINOVÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Skupinová pěstounská péče dle Bubleové (2002) probíhá „v zařízeních pro výkon pěstounské péče“, což jsou ve skutečnosti velké pěstounské rodiny a SOS dětské vesničky.

SOS dětské vesničky

Dle Pěchové (2017) patří SOS dětské vesničky mezi jednu z nejstarších a nejvýznamnějších nestátních neziskových organizací v České republice, které poskytují pomoc ohroženým dětem. Tato autorka uvádí, že v rámci komplexního portfolia služeb poskytují SOS vesničky preventivní, krizovou, pěstounskou, ale také následnou péči dětem ohroženým ztrátou rodiny a dětem, které rodinu už nemají.

Bubleová (2010) uvádí, že matka bydlí se svěřenými dětmi (většinou s šesti a více) v samostatném domečku. Když je v lokalitě právě 10–12 takovýchto domečků je toto místo označeno za Vesničku, uvádí autorka.

Velké pěstounské rodiny

Bubleová (2002) uvádí, že tento druh skupinové pěstounské péče je vykonáván v rodinách, kde většinou působí vlastní děti pěstounů a další 4–6 dětí přijatých.

1.3.2 Doprovázející organizace a služby pro pěstouny

Průběh pěstounské péče

Proces zprostředkování spočívá ve vyhledávání dětí, ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstouny nebo osvojiteli, dále v odborné přípravě fyzických osob

k přijetí dítěte do rodiny a za čtvrté ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte (Pazlarová, 2016).

Dle Maliňáka (2017b) je zprostředkování pěstounské péče výhradně v rukou krajského úřadu, který po zařazení vhodných osob pro výkon pěstounské péče vytipuje vhodné budoucí pěstouny ke konkrétním dětem z evidence. Tento stejný autor upozorňuje, že za samotným rozhodnutím stojí celý tým odborníků, kteří s případným pěstounem a dítětem spolupracují a jsou s nimi v kontaktu (např. psychologové, sociální pracovníci krajského orgánu, sociální pracovníci orgánu sociálně – právní ochrany dětí, lektoři, pracovníci ústavního zařízení nebo přechodní pěstouni). Žadatelé, kteří jsou shledáni jako vhodní k pěstounské péči u konkrétního dítěte, jsou následně vyzváni krajským úřadem k pohovoru, kde se dozví konkrétní životní osud dítěte (Bubleová, 2002). Maliňák (2017b) udává, že žadatelům po sdělení informací o dítěti je v případě skutečného zájmu nabídnuto vzájemné seznámení s dítětem. Maliňák (2017b) pak doplňuje, že toto setkání je řízeno sociální pracovníci orgánu sociálně – právní ochrany dětí ve spolupráci s přechodnými pěstouny nebo ústavním zařízením.

Návrh na předběžné svěření dítěte do pěstounské péče podává právě příslušná sociální pracovníce OSPOD (Maliňák, 2017b). Autor dodává, že samotné rozhodnutí je vždy na příslušném soudu, a to dle trvalého bydliště dítěte. Na základě tohoto rozhodnutí může být dle autora dítě svěřeno do péče pěstouna.

Doprovázení

Doprovázení je služba, která je poskytována pěstounské rodině a tvoří soubor dílčích služeb definovaných zákonem o sociálně právní ochraně dětí, případně dalšími službami doplňkovými nebo jinými činnostmi (Lexová, Pazlarová In: Pazlarová, 2016). Dle Lexové a Pazlarové (2016) má doprovázení spíše funkci podpůrnou, na rozdíl od kontrolní, kterou má na starosti OSPOD. Zezulová (2012) uvádí, že již během žádostí a příprav na přijetí dítěte se žadatel setkává se „svou“ sociální pracovníci. Doprovázející služba je tedy poskytovatelem služeb pro pěstounské rodiny a ty jsou zase klienti těchto organizací udávají Lexová a Pazlarová (2016).

Mezi pěstounem a doprovázející je uzavřena dohoda o výkonu pěstounské péče, která se uzavírá s osobou pečující, ale i s osobou v evidenci (pěstoun na přechodnou dobu) (Nadační fond J&T, 2014). Subjektu je vyplácen státní příspěvek na výkon pěstounské

péče, který je určen na úhradu nákladu spojených s činnostmi v rámci doprovázení (Nadační fond J&T, 2014). Výše tohoto příspěvku činí až 48. 000 Kč, - ročně na jednu dohodu o výkonu pěstounské péče (Nadační fond J&T, 2014).

Každé rodině je přidělen klíčový pracovník, která se s pěstouny pravidelně stýká, a to jak v jejich domácnosti nebo i mimo ni, a to jednou za dva měsíce (Lexová, Pazlarová, In: Pazlarová, 2016). Tyto stejné autorky udávají, že klíčový pracovník se věnuje především zvyšování kompetencí pěstounů a plánování služeb pro dítě a rodinu. V případě těžké životní situace je tu pro celou rodinu přítomen právě klíčový pracovník, který se snaží rodině pomoci (Lexová, Pazlarová, In: Pazlarová, 2016).

Bell (2011) upozorňuje, že je důležité, aby dítě svému sociálnímu (neboli klíčovému) pracovníkovi důvěřovalo. Úloha klíčového pracovníka spočívá dle Lexové a Pazlarové (2016) právě v pomoci při naplňování potřeb dítěte a případné hledání cesty při řešení konkrétní situace. Autorky dále uvádějí, že klíčový pracovník dále koordinuje využívané služby a také úzce spolupracuje se sociálním pracovníkem OSPOD, který poskytuje sociálně – právní ochranu svěřenému dítěti. Dohoda o výkonu pěstounské péče je projednávání právě s klíčovým pracovníkem, který následně poskytuje potřebné služby, ale také zajišťuje služby externí.

Služby, kterou mohou být poskytovány v rámci této definované služby jsou dle Lexové a Pazlarové (2016) tyto:

- pomoc při zajištění krátkodobé pomoci při péči o svěřené dítě,
- poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o dítě starší dvou let, a to v rozsahu alespoň 14 dnů v kalendářním roce,
- zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci (alespoň jednou za šest měsíců),
- pomoc při naplňování povinnosti pěstounů a zvyšovat si znalosti a dovednost, pěstounovi musí být umožněno bezplatné vzdělávání se,
- pomoc při zajišťování kontaktu dítěte s jeho vlastní rodinou,
- sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče.

2 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je zmapování využívání dobrovolníků při sociální práci s pěstounskými rodinami. Mým dílčím cílem je popsat přínos dobrovolníků v práci s pěstounskými rodinami, a to z pohledu sociálních pracovníků.

2.2 Výzkumné otázky

- VO1: Jakými způsoby využívají doprovázející organizace pěstounských rodin dobrovolníky?
- VO2: Jakou roli mají dobrovolníci v rodinách s pěstounskou péčí z pohledu sociálních pracovníků?
- VO3: Co jiného přináší dobrovolníci do sociální práce s pěstounskými rodinami než sociální pracovníci těchto organizací?

3 Metodika

3.1 Použitá metodika

Pro zpracování praktické části byla zvolena strategie kvalitativního výzkumu. Hendl (2016) tvrdí, že na samém začátku kvalitativního výzkumu musí být určeno téma výzkumu, na kterém se potom sestavují výzkumné otázky, které mohou být během celého výzkumu doplňovány a upravovány. Autor přirovnává výzkumníka k práci detektiva, protože výzkumník vyhledává a analyzuje mnoho informací pro objasnění výzkumných otázek, a následně provádí závěry deduktivní a induktivní. Dle Miovského (2006) je výzkumník držitelem určité moci a ví přesně, jak má výzkum probíhat, a co může od jeho účastníků očekávat. Autor dodává, že výzkumníka chápe jako experta, který výzkum řídí, a ví přesně, co má dělat.

Tento kvalitativní výzkum probíhal pomocí techniky polořízeného rozhovoru, který je dle Miovského (2006) nejrozšířenějším, ale také těžším na technické přípravě. Rozhovor dle autora probíhá tak, že výzkumník si připraví okruhy otázek, na které se bude účastníků v průběhu rozhovoru ptát, výzkumník tyto otázky může během celého rozhovoru kdykoli měnit. Miovský (2006) dále tvrdí, že v průběhu rozhovoru výzkumník může klást doplňující otázky, a téma tím rozpracovávat více do hloubky.

3.2 Výzkumný soubor

V rámci mé bakalářské práce jsem pracovala s dvěma výzkumnými soubory. První výzkumný soubor se zaměřuje na všechny organizace ze seznamu doprovázejících organizací na území Jihočeského kraje (příloha č. 1). Při výběru komunikačních partnerů byla využita metoda totálního výběrového vzorku, který je dle Miovského (2006) tvořen všemi prvky ze základního souboru. Rozhovory byly uskutečněny se zástupci jednotlivých organizací. Celkem jsem tedy komunikovala s 13 komunikačními partnery, přičemž s osmi z nich jsem poté vedla rozhovor, jehož výsledky jsou součástí první fáze výzkumu.

Druhý výzkumný soubor byl tvořen organizacemi, které dobrovolníky pro práci s pěstounskými rodinami využívají. V tomto případě se jednalo o metodu záměrného (účelového) výběru, který je dle Miovského (2006) charakteristický tím, že jsou cíleně

vyhledávání účastníci, kteří splňují námi dané kritérium na základě určité vlastnosti nebo stavu. Tento autor dále doplňuje, že tito jedinci musí být ochotni k zapojení se do výzkumu. Rozhovory byly uskutečněny se sociálními pracovníky nebo s koordinátory dobrovolníků daných organizací, kteří souhlasili s výzkumem. Při realizaci tohoto výzkumu jeden pracovník odmítl poskytnutí rozhovoru. Celkem se tedy jednalo o pět komunikačních partnerů, přičemž z jedné organizace to byli dva komunikační partneři rozdílné pracovní pozice v organizaci (koordinátor dobrovolníků a sociální pracovník).

3.3 Realizace výzkumu

Na základě „Seznamu doprovázejících organizací v rámci Jihočeského kraje“ (příloha č. 1) byli všichni zástupci jednotlivých doprovázejících organizací telefonicky kontaktovány. Tento dokument je volně přístupný na internetových stránkách Jihočeského kraje. Rozhovory byly uskutečněny na začátku února 2018, přičemž žádný rozhovor nepřesáhl více jak deset minut. Výroky zástupců byly zapisovány, do již připraveného souboru.

Realizace rozhovorů pro druhou fázi výzkumu proběhla s komunikačními partnery v období od začátku února do konce března 2018. Rozhovory s komunikačními partnery probíhaly na základě doporučení zástupce jednotlivé organizace o umožnění poskytnutí rozhovoru se sociálním pracovníkem, nebo s koordinátorem dobrovolníků z jejich organizace. Tyto pracovníci byli posléze telefonicky kontaktovány pro domluvení schůzky pro poskytnutí rozhovoru. Rozhovory byly uskutečněny v organizacích komunikačních partnerů, přičemž délka rozhovorů nepřesáhla více jak 40 minut. Pouze u jednoho komunikačního partnera byl rozhovor uskutečněn přes telefonický rozhovor. Rozhovory byly nahrávané na diktafon, s čímž komunikační partneři souhlasili. Z etických důvodů nebudou nahrávky a přepisy k této práci přiloženy, a budou uloženy u autorky této práce.

3.4 Způsob vyhodnocování dat

Potřebná data byla získána pomocí rozhovorů, které byly nahrávány na diktafon, a posléze přepsány a zpracovány. Zástupci jednotlivých organizací jsou v první fázi výzkumu označeny O1–8. Komunikační partneři v druhé fázi výzkumu jsou označeny KP1 –5 z důvodu anonymity.

Pro samotné vyhodnocení dat byl v této práci zvolen proces otevřeného kódování, který dle Hendla (2016) odhaluje určitá témata a postupně je doplňuje o nové části. Tato fáze vede výzkumníka k seznamu témat, která jsou postupně tříděna, organizována, kombinována a doplňována k další analýze, jak uvádí autor. Po přepsání rozhovorů následovalo důkladné pročtení a následné vyhledávání významných a charakteristických informací pro tuto práci. Tyto informace byly následně roztríděny a sdruženy do jednotlivých vytvořených kódů. Tyto kódy byly následně spojeny do určitých skupin, což je dle Miovskeho (2006) druhá fáze otevřeného kódování, a tou je kategorizace dat. Autor tvrdí, že pojmy jsou seskupovány do vyššího řádu, které nazýváme kategorie. Tyto pojmy jsou dle autora posléze kategorizovány postupným porovnáváním a tříděním významných jednotek. Jednotlivé kategorie dat byly přeneseny pro lepší přehlednost v této práci do tabulek.

3.5 Etika výzkumu

Všichni komunikační partneři a zástupci jednotlivých doprovázejících organizací byli seznámeni s tématem a s cíli této bakalářské práce. Rozhovory s těmito cílovými skupinami byly realizovány na základně společné domluvy. Na začátku byli všichni ubezpečeni o zachování anonymity.

4 Výsledky výzkumu

První fáze výzkumu

První fáze výzkumu měla zjistit kolik doprovázejících organizací na území Jihočeského kraje dobrovolníky využívá, a kolik o jejich služby nejeví zájem. Graf č. 1 prezentuje, že z 13 doprovázejících organizací v Jihočeském kraji (Příloha č. 1) využívá aktuálně 5 organizací dobrovolníky pro pěstounské rodiny, zbylých 8 doprovázejících organizací dobrovolníky pro pěstounské rodiny nevyužívá. Organizace nevyužívající dobrovolníky jsou z důvodu ochrany údajů označeny jako O1 – O8, toto označení však neodpovídá pořadí organizací dle seznamu doprovázejících organizací, který se nachází v příloze č. 1.

Graf č. 1: Využívání dobrovolníků v doprovázejících organizacích

Zdroj – Vlastní výzkum

Tabulka č. 1 – Důvody, proč doprovázející organizace nevyužívají dobrovolníky

	Nespolehlivost dobrovolníků	Nevzdělanost dobrovolníků	Nepotřebujeme – vše si zajišťujeme sami	Využíváme naše spřátelené duše	Nepřijetí dobrovolníků klienty	Standardy ochrany osobních údajů	Nepotřebujeme, jsme malá organizace	Péče o dobrovolníky je nákladná
O1		X			X			
O2	X						X	
O3					X		X	
O4						X		
O5				X				X
O6							X	
O7			X			X		
O8			X		X			

Zdroj – Vlastní výzkum

V tabulce č. 1 jsou uvedeny důvody nevyužívání dobrovolníků doprovázejícími organizacemi. O2, O3, O6 uvedly, že dobrovolníky organizace nevyužívají především z toho důvodu, že to jsou malé organizace, a dobrovolníky tudíž nepotřebují.

Další tři organizace, a to O1, O3, O8 vypověděly, že dobrovolníky nevyužívají z důvodu uzavřenosti rodin, tudíž by je klienti nepřijali. „Většina našich pěstounských rodin jsou příbuzenské pěstounské rodiny, ty bývají velmi uzavřené, samotný vstup doprovázejících pracovníků je pro některé tyto rodiny náročný – nevidí v tom přínos pro svou rodinu, neradi mluví o rodinných starostech, nechtějí vyhledávat odbornou pomoc“ uvedla O3. Podobná odpověď byla odpovězena i u O1 která tvrdí, „že rodiny by ani dobrovolníky nechtěly, protože nemají zájem a nechtějí, aby do jejich rodiny zasahoval pomalu ani sám sociální pracovník“.

Naopak nejméně – a to pouze jednou se objevila odpověď, že dobrovolníci jsou nespolehliví. „*Na dobrovolníky se nedá spolehnout, zejména při hlídání pěstounů si nemohu dovolit, aby dobrovolník nepřišel, potřebuji mít jistotu, že přijde, a z toho důvodu nabízíme hlídání dětí při vzdělávání pěstounů za peníze, protože vím, že ty lidi přijdou a je na ně spoleh*“ uvedla O2.

O5 dříve dobrovolníky využívala, ale přestala s nimi pracovat z důvodu kapacity a práce s tím spojené. „*V rámci naší organizace nepracujeme s pojmem dobrovolník, ale s pojmem sprátelené duše, které nám pomáhají stejně jako dobrovolníci svou aktivitou. Pořádáme pro pěstounské rodiny i víkendové pobyty a akce, kam tyto naše dušičky jezdí a dostanou za jejich pomoc i zapláceno*“. O5 dále uvedla, že v případě potřeby být klasickým dobrovolníkem odkazují zájemce na jiné organizace ve městě.

O7 a O8 uvedly, že aktuálně dobrovolníky nepotřebují, protože si vše zajišťují v rámci organizace sami skrze své zaměstnance. O1 udává jako další důvod nevyužívání dobrovolníků ten, a to ten, že dobrovolníci nejsou natolik vzdělaní. O1 uvedla, že toto je pro organizaci velké riziko, a to především v situaci, kdy by měl dobrovolník hlídat děti při vzdělávání pěstounských rodičů. O4 a O7 nezapojují dobrovolníky do služeb z důvodu ochrany osobních údajů

Tabulka č. 2: Začlenění dobrovolníků do budoucnosti u doprovázejících organizací, kteří dobrovolníky aktuálně nevyužívají

	Ano	Nepřemýšleli jsme o tom	Potřebujeme je jinde	Neuvažujeme o tom
O1				X
O2			X	
O3	X			
O4	X			
O5				X
O6		X		
O7				X
O8				X

Zdroj – Vlastní výzkum

Poslední otázka, která byla zástupcům jednotlivých organizací předložena se týkala skutečnosti, zda do budoucnosti uvažují o tom, že dobrovolníky do svých služeb začlení v rámci doprovázení pěstounských rodin, či nikoli. Zástupci O1, O5, O7 a O8 odpověděli (viz tabulka č. 2), že v žádném případě o tom neuvažují, a to díky důvodům, které již byly řečeny (viz tabulka č. 2). O3 a O4 uvedli, že do budoucnosti by chtěli využívat dobrovolníky alespoň při hlídání dětí při vzdělávání pěstounů. „*Výhledově budeme rozšiřovat prostory, tudíž dobrovolníky bychom mohli využívat v rámci doprovodného hlídání u vzdělávání pěstounů (zejména o víkendech)*“ uvedla O3. O2 uvedla, že dobrovolníky potřebují jinde než u doprovázení pěstounských rodin. O6 tvrdí, že o dobrovolnictví zatím neuvažovali, a to z toho důvodu, že jsou malá organizace.

Druhá fáze výzkumu

Tato fáze se týká komunikačních partnerů z O9 – 13, které dobrovolníky pro práci s pěstounskými rodinami využívají. S těmito organizacemi, kromě jedné (odmítnutí poskytnutí rozhovoru) jsou vedeny rozhovory v této fázi výzkumu. Dohromady se tedy zúčastnilo 5KP, přičemž 2KP jsou ze stejné organizace (mají rozdílné pracovní pozice). Komunikační partneři jsou označeny zkratkou KP1 – 5.

Tabulka č. 3 – Základní informace o komunikačních partnerech

	Pohlaví	Věk	Pracovní pozice	Studium	Doba působení v organizaci
KP1	muž	39	koordinátor dobrovolníků	vysokoškolské	5 let
KP2	žena	42	sociální pracovník	vysokoškolské	4 roky
KP3	žena	45	sociální pracovník	vysokoškolské	5 let
KP4	muž	35	koordinátor dobrovolníků a sociální pracovník	vysokoškolské	1 rok
KP5	muž	35	sociální pracovník	vysokoškolské	2 a půl roku

Zdroj – Vlastní výzkum

V tabulce č. 3 jsou uvedeny základní informace o komunikačních partnerech, s nimiž jsem dělala rozhovor o dobrovolnictví v jejich organizaci. Komunikačními partnery byli tři muži a dvě ženy. Všichni komunikační partneři mají vysokoškolské vzdělání. KP4 působí v organizaci jako klíčový pracovník, ale také jako koordinátor dobrovolníků. Tabulka nám dále znázorňuje, jak dlouho komunikační partneři v dané organizaci působí. Nejdéle v organizaci působí KP1 a KP3, a to po dobu pěti let. Naopak nejkratší dobu ve své organizaci působí KP4, a tou je jeden rok.

Tabulka č. 4: Dobrovolnictví v doprovázejících organizacích

	Celkem dobrovolníků	Průměrný věk dobrovolníků	Akreditace u MV ČR	Kdo se stará o dobrovolníky	Supervize pro dobrovolníky
KP1	10	22 let	ne	koordinátor dobrovolníků	ano – 1x ročně
KP2	12	25 let	ano	koordinátor dobrovolníků	intervize dle potřeby dobrovolníka
KP3	6	22 let	ano	koordinátor dobrovolníků	ano – 1x za měsíc
KP4	9	26 let	ano	koordinátor dobrovolníků	intervize dle potřeby dobrovolníka
KP5	2	20 let	ano	koordinátor dobrovolníků	v rámci našeho kraje ne, ale jinde ano

Zdroj – Vlastní výzkum

V tabulce č. 4 jsou uvedeny základní informace o dobrovolnictví v konkrétních organizacích. Nejvíce dobrovolníků se nachází v organizaci, kde pracuje KP2, která i navzdory tomu vnímá celkové množství jejich dobrovolníků jako nedostatečný. Naopak nejméně dobrovolníků, a to konkrétně dva jsou v organizaci, kde působí KP5. Průměrný věk dobrovolníků je v rozmezí 20–26 let. KP4 uvedl, že „větší část tvoří vysokoškolští studenti, ale objevují se nám tu i dvě maminky na mateřské dovolené, z toho důvodu odhaduji průměrný věk na 26 let“. Akreditované dobrovolnictví u MV ČR nemá organizace, kde pracuje KP1, jinak všechny ostatní organizace mají dobrovolnictví akreditované dle MV ČR. U všech organizací se o dobrovolníky stará koordinátor dobrovolníků.

Další otázka byla, zda je dobrovolníkům poskytována supervize, a jak často. Nejčastěji je poskytována supervize v té organizaci, ve které působí KP3, a to jednou do měsíce. V organizacích, kde působí KP2 a KP4 je poskytována intervize, která je uskutečňována dle potřeby dobrovolníka. KP4 říká, „že dříve jsme v nabídce supervize měli, ale tuto možnost využil jen jeden dobrovolník, a to pouze jednou – z toho důvodu uskutečňujeme pro dobrovolníky intervize, které vnímám jako přínosnější. Myslím si, že intervize je lepší, protože je více intenzivní a dobrovolník tu má na svou činnost větší reflexi“. KP1 uvedl, že supervize je poskytována jednou ročně.

Tabulka č. 5: Formy dobrovolnictví poskytované doprovázejícími organizacemi pěstounským rodinám

	KP1	KP2	KP3	KP4	KP5
doučování dětí	X	X	X	X	X
hlídání dětí při vzdělávání pěstounů		X	X	X	
trávení volného času s dítětem	X		X	X	
hlídání dětí pěstounů při vážné osobní překážce					X
respitní péče	X				
administrativa					X
víkendové pobyty				X	
jednorázové akce pro děti	X				
sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi					X

Zdroj – Vlastní výzkum

V tabulce č. 5 jsou prezentovány formy dobrovolnictví, které jsou v rámci doprovázejících organizací nabízené pěstounským rodinám. Všichni komunikační

partneři uvedli, že dětem z pěstounských rodin je organizacemi nabízeno doučování skrze dobrovolníky. KP4 tvrdí, že při doučování je důležitá pravidelnost, která se odvíjí od zakázky a od možnostech dobrovolníka. KP2 dále uvádí, „že ideální je, když dobrovolník chodí na doučování jednou týdně“. KP3 tvrdí, že doučování je v organizaci realizováno dle přání a potřeb pěstouna a dítěte, „přičemž osvědčeným se stal interval doučování jednou za týden“. KP3 dále uvedla, že dobrovolník tu působí spíše jako přirozená autorita, která dítěti udává určitý vzorec chování.

Celkem tři komunikační partneři (KP2, KP3, KP4) uvedli, že dobrovolníky využívají na hlídání dětí při vzdělávání pěstounských rodin. KP3 tvrdí, že tato činnost slouží především k zajištění bezpečnosti dítěte a k vyplnění časového prostoru smysluplnou aktivitou během doby, kdy se pěstounští rodiče školí. KP3 dále uvádí, že pro některé děti je to velice dobrá zkušenost, díky které může být dítěti odkrýván nový způsob hraní.

U organizací, kde pracují KP1, KP3 a KP4 je nabízena také možnost trávení volného času s dítětem v rámci dobrovolnictví. KP3 k této formě dobrovolnictví uvedla: „dobrovolník tu působí jako starší kamarád se kterým se dítě dostane na akce, o které by mohl být ochuzen, protože pěstoun o těchto akcích neví nebo je ignoruje“. KP4 odpověděl, že „aktivity jsou realizovány na konkrétní zakázku pěstounské rodiny, a jejich náplň závisí vždy na domluvě pěstounské rodiny a dobrovolníka“. Oproti tomu v organizaci, kde pracuje KP3 je tato forma dobrovolnictví realizována pravidelně, a nejlépe jednou týdně.

Pouze KP1 uvedl, že využívají dobrovolníky na respitní péči (neúčelová odlehčovací služba). V organizaci, kde působí KP5 je skrz dobrovolníky prováděno hlídání dětí při vážné osobní překážce, a dále participují na sociálně aktivizačních programech pro děti, a také tu dobrovolníci pomáhají s administrativou. KP5 uvádí příklad administrativy na mamince, která zajišťuje monitory pro kontrolu dechu pěstounským rodinám.

Víkendové pobyty jsou také realizovány pouze u jedné organizace, a to u té, kde pracuje KP4. Tyto pobyty jsou dle jeho slov realizovány na základě vzdělávání pěstounských rodin a pro děti tu jsou připraveny různé hry a je o ně postaráno díky dobrovolníkům.

Jednorázové akce (např. u příležitosti Velikonoc, Vánoc) jsou dobrovolníky uskutečňovány v organizaci, kde pracuje KP1. Pro děti tu jsou připraveny různé aktivity a tvoření na základě zvoleného tématu.

Tabulka č. 6: Dobrovolníci v rámci pěstounské rodiny.

	Zprostředkovávané formy PP	Počet rodin využívající dobrovolníky	U kterých klientů je nejvíce využíváno dobrovolnictví
KP1	přechodná PP, příbuzenská PP	30–50 rodin (záleží na akcích)	dlouhodobá PP
KP2	příbuzenská PP, přechodná PP	přímo v rodině působí cca 5 dobrovolníků	příbuzenská PP
KP3	příbuzenská PP, přechodná PP	čtvrtina našich klientů	příbuzenská PP
KP4	příbuzenská PP, přechodná PP	přesný počet nelze zjistit – dobrovolníci se dost střídají	příbuzenská PP
KP5	příbuzenskou PP, přechodnou PP	jedna rodina	příbuzenská PP

Zdroj – Vlastní výzkum

Tabulka č. 6 znázorňuje zprostředkovávané formy pěstounské péče danou organizací a její využití dobrovolníků. Všichni komunikační partneři uvedli, že zprostředkovávají především příbuzenskou, ale i přechodnou pěstounskou péči, přičemž dobrovolnictví je spíše využíváno rodinami s příbuzenskou pěstounskou péčí. V organizaci, kde pracuje KP1 je dobrovolnictví poskytováno 30–50 rodinám.

Naopak organizace, kde je využíváno dobrovolnictví pouze u jedné rodiny je v organizaci, kde pracuje KP5, který toto vidí jako velkou mezeru, a to především v celkovém počtu dobrovolníků na celý kraj – který je opravdu nedostačující.

KP4 není schopen určit přibližný počet, protože se dobrovolníci velice střídají, a to především v rámci víkendových pobytů., kde služeb dobrovolníků využívají rodiny nárazově.

Tabulka č. 7: Jak vy sám vnímáte postavení dobrovolníka v organizaci?

	KP1	KP2	KP3	KP4	KP5
nepostradatelný člen organizace	X				
podpora pro rodinu			X		
naše služby jsou komfortnější		X		X	
vnímám tu mnoho komplikací					X

Zdroj – Vlastní výzkum

Další otázka se zaměřovala na to, jak komunikační partneři vnímají postavení dobrovolníka v rámci své organizace. Odpovědi komunikačních partnerů jsou prezentovány v tabulce č. 7.

KP1 vnímá mladého dobrovolníka jako nepostradatelná člen organizace. KP2 zase uvedla, že dobrovolníka vnímá jako bonus pro rodiny, ale také i pro organizaci, a to zejména z toho důvodu, že dobrovolník může nabídnout více než je dáno zákonem. KP2 dále uvedla, že její vztah k dobrovolníkům je velice pozitivní, a to platí dvojnásobně, když vidí, že vztah mezi dítětem a dobrovolníkem dobře funguje a je vidět, že dobrovolník zastane velký kus práce a je v rodině platný.

„Myslím si, že dobrovolník je pro nás velice důležitou součástí podpory v rodině, protože když je pomoc poskytována pravidelně, intenzivně a správně, může tento vztah na dítě velice dobře působit, a to z hlediska společenských návyků, trpělivost, disciplinovanosti a dobrovolník se stává morálním vzorem dítěte“ zmínila KP3.

KP4 uvádí, že díky dobrovolnictví jsou jejich služby komfortnější. Dále si myslí, že díky dobrovolnictví mají pěstounské rodiny větší pohodu, a to zejména děti, kterým se dostává více individuální péče. Toto by klíčový pracovník dle jeho slov nemohl zvládnout, a obecně to vnímá jako doplněk něčeho, co dítěti nemůže klíčový pracovník nabídnout.

Lze říci, že komunikační partneři nahlíží na dobrovolníka v organizaci velice pozitivně kromě jednoho komunikačního partnera, který v tom vidí několik komplikací, a tím je KP5.

Na jednu stranu si tento komunikační partner myslí, že dobrovolnictví je výborná věc, ale může dle něj také přinášet mnoho komplikací jak organizaci, dítěti, dobrovolníkovi, ale i celé pěstounské rodině. „*Domnívám se, že pro dobrovolníky může být náročnější ochraňovat osobní údaje dětí, protože dobrovolník většinou chce se svým okolím mluvit o tom, kde, komu a jak pomáhá*“ uvedl KP5. Druhou možnou komplikaci vidí tento KP5 při situaci, kdy si dobrovolník vytvoří příliš silnou citovou vazbu ke konkrétnímu dítěti, která nemusí být vždy v pořádku. KP5 tuto vazbu uvádí na příkladu, kdy se stalo v jiné organizaci to, že dobrovolnice se rozhodla vzít dítě, o které se starala v dětském domově do pěstounské péče, ale tím, že o dítěti věděla jeho osobní údaje, obešla systém zprostředkování a podala žádost rovnou k soudu.

Tabulka č. 8: Kdybyste mohl/a něco změnit na struktuře Vašeho dobrovolnictví, co by to bylo a proč?

	KP1	KP2	KP3	KP4	KP5
nic bych neměnil					X
finanční prostředky			X		
zlepšit náборы dobrovolníků		X			
komunikace dobrovolníka a rodiny				X	
ochota k dobrovolnictví na SŠ a VŠ	X	X			

Zdroj – Vlastní výzkum

Tabulka č. 8 znázorňuje, zda jsou komunikační partneři spokojeni se strukturou svého dobrovolnictví, a co by možná bylo dobré udělat jinak.

KP2 uvedla, že velkou mezeru vidí v nábořích dobrovolníků, protože se jim nedaří sehnat dobrovolníky pro tuto cílovou skupinu. „*Doufám, že se to v nejbližší dobělepší, protože tu nyní působí nový koordinátor dobrovolníků, který by mohl nábořování zvládnout lépe, než tomu bylo doposud*“.

KP1 odpověděl: „*nic bych neměnil, pouze mi vadí neochota dobrovolnictví v ČR na SŠ a VŠ*“. Tento stejný názor na neochotu ve školách má i KP2, která vypráví, že před lety pomáhala kolegyni s nábory, a zájem dle ní nebyl jak ze strany studentů, tak ani ze strany školy.

KP3 je spokojená s tím, jak je jejich dobrovolnictví vedeno a organizováno. Dále zdůrazňuje: „*uvítala bych, kdyby koordinátorka dobrovolníků se neocitala v situacích, že musí vynaložit spoustu své energie a činnosti ke shánění finančních prostředků na zajištění toho, aby dobrovolníci mohly být nabráni, vyškoleni, psychologicky otestovány, a aby mohly svou činnost vykonávat*“ uvedla KP3. Na dobrovolnictví se shánějí peníze velmi těžko, a to dokonce hůře, než na sociální služby tvrdí KP3.

KP4 vidí problém především v komunikaci pěstounské rodiny a dobrovolníka, kdy se dobrovolník někdy telefonicky nespojí s pěstouny a nedaří se jim pokračovat v komunikaci, díky čemuž dobrovolník většinou odpadne a dále nepokračuje ve spolupráci. KP5 je spokojený s jejich strukturou dobrovolnictví v organizaci, a nic by asi neměnil.

Tabulka č. 9: Uvažujete do budoucnosti o rozšiřování dobrovolnictví?

	KP1	KP2	KP3	KP4	KP5
nevíme, kam už rozšiřovat					X
chceme více dobrovolníků				X	
rozšiřovat a pokračovat		X	X	X	
pokračovat, ne rozšiřovat	X				

Zdroj – Vlastní výzkum

Cílem další otázky bylo zjistit, zda organizace uvažují o rozšiřování dobrovolnictví, či nikoli, výpovědi komunikačních partnerů jsou znázorněny v tabulce č. 9.

KP2, KP3 a KP4 uvedli, že do budoucnosti by své nabídky služeb dobrovolníků chtěli rozšířit. KP3 uvádí: „*dobrovolníky bychom rádi využívali v rámci víkendového vzdělávání pěstounských rodin. Bohužel nevíme zcela jistě, zda rodiče budou o víkendové vzdělání stát, protože odpovědi se u nich stále mění*“. „*V dobrovolnictví chceme rozhodně pokračovat, protože to má svůj smysl a přínos*“ uvedla KP2.

KP4, který působí v organizaci jako koordinátor dobrovolníků by chtěl na jednu stranu více dobrovolníků, ale na druhou stranu chce mít správně nastavenou základnu dobrovolníků. „Je pro mě důležité, aby dobrovolnická základna byla tvořena dobrovolníky, na které se mohu spolehnout a vím, co od nich mám očekávat. Tyto základní prvky jsou pro mne základnou, kterou mohu posilovat větším počtem spolehlivých dobrovolníků, je však otázka kolik dobrovolníků mohu do této základny přidat“ uvádí KP4.

O pokračování, ale ne o rozšiřování hovoří KP1, který o rozšiřování dobrovolnictví nestojí z toho důvodu, že náplň je dle něj pro jejich organizaci dostačující. KP5 je spokojen se strukturou dobrovolnictví, a nic by pravděpodobně neměnil.

Tabulka č. 10: V čem vidíte rozdíl mezi Vámi a dobrovolníkem pro rodinu?

	KP1	KP2	KP3	KP4	KP5
blízký věk dobrovolníka a dítěte	X	X			
poskytnutí větší individuální péče dítěti		X			
dobrovolník nezná celou historii dítěti			X		
kreativní přístup dobrovolníka			X		
skvělý doplněk mé práce		X		X	
dobrovolník není pověřen státem pro tuto práci					X

Zdroj – Vlastní výzkum

V tabulce č. 10 jsou prezentovány odpovědi komunikačních partnerů na otázku, v čem vidí komunikační partneři rozdíl mezi jimi samotnými a dobrovolníkem v organizaci.

„Dobrovolník je ve většině případů velmi blízký věku dětí, tedy má k nim blíže jako kamarád, kdežto sociální pracovníky mohou děti brát jako autoritu“ (KP1). Tento názor zastává i KP2, která své tvrzení ještě doplňuje: „dobrovolník může nabídnout dítěti individuální péči oproti mně, protože já jako klíčová pracovnice řeším jiná témata, a nemám čas se věnovat jednomu dítěti pravidelně jednou za 14 dní, protože to není v mých časových možnostech“. Z tohoto důvodu vnímá KP2 dobrovolníka jako skvělý doplněk její práce.

KP3 odpověděla na tuto otázku ze dvou úhlů pohledů. „*Dobrovolník není seznámen s celým příběhem, případem a vidí pouze určitý segment toho problému, kdežto sociální pracovník pracuje s celou rodinou a ví podstatně více informací, a na základě toho si dokáže lépe odvodit chování dítěte než třeba dobrovolník*“ (KP3). Velmi kladně KP3 hodnotí to, že dobrovolník do své práce vnáší svůj kreativní přístup, který může být inspirací jak pro pěstouna, ale i tak pro ni samotnou.

KP4 vidí hlavní rozdíl v tom, že dobrovolník do rodiny může přinášet svůj nezávislý lidský rozměr, který u klíčového pracovníka být nemusí, a to z toho důvodu, že pracovník je pohlacen do problému pěstouna. KP5 vnímá tento rozdíl především z hlediska odpovědnosti státu sociálního pracovníka, který je pověřen státem a dobrovolníka, který toto pověření od státu nemá.

Tabulka č. 11: Dostávají pracovníci zpětnou vazbu od pěstounských rodičů na práci dobrovolníků v jejich rodině?

	KP1	KP2	KP3	KP4	KP5
neslyšel jsem žádnou referenci		X		X	
spokojenost	X		X		X

Zdroj – Vlastní výzkum

Tabulka č. 11 prezentuje, zda pracovníci slýchávají zpětnou vazbu na práci dobrovolníků, či nikoli. KP2 a KP4 neslyšeli žádnou referenci na dobrovolníka. KP2 uvedla, že si myslí, že to rodina moc neocení, ale jako samozřejmost to rodina dle ní určitě nebere. Nikdy se jí ale nestalo, že by slyšela nějakou reflexi na práci dobrovolníka. „*Nejsou sice vidět výsledky ve škole, ale je vidět, že dítě se snaží, i když nedosahuje dobrých studijních výsledků*“ (KP2).

KP1, KP3 a KP5 uvedli, že slýchávají, spokojenost pěstounských rodičů a dětí s prací dobrovolníků. KP3 říká, „*pěstoun vidí, že dítě pracuje a je v kontaktu s někým, kdo nebude s dítětem manipulovat a navádět ho*“ (KP3).

Tabulka č. 12: V čem vidíte hlavní přínos dobrovolníků pro pěstounské rodiny?

	KP1	KP2	KP3	KP4	KP5
rodiny o to stojí					X
spolupráce s organizací				X	
přátelství s dětmi	X				
povzbuzení dítěte		X			
udává nový způsob práce			X		

Zdroj – Vlastní výzkum

Cílem další otázky bylo zjistit, v čem si komunikační partneři myslí, že je ten hlavní přínos práce dobrovolníků pro pěstounské rodiny. Výsledky jsou zaznamenány v tabulce č. 12. Výpovědi komunikačních partnerů jsou rozdílné, ale všechny působí kladným dojmem. Dle KP2 tu dochází k povzbuzování sebevědomí dítěte tím, že se dítě snaží něco dosáhnout. „Mezi dobrovolníkem a dítětem vzniká vztah, který sice není kamarádstvím na život a na smrt, ale je pro dítě povzbuzujícím tím, že je tu pro něj někdo zvenčí, kdo mu dodává důvěru a dokáže ho povzbudit“ uvádí KP2.

KP1 uvádí, že hlavní přínos vidí v tom, že mezi dítětem a dobrovolníkem vzniká přátelství, do kterého dobrovolník vnáší nové nápady a kreativitu, která není svázaná legislativou. KP4 vidí přínos zase v tom, že pro pěstouna je to velká pomoc s péčí o svěřené dítě. „Spolupráci s dobrovolníky vnímám jako všeobecně lidskou, která přináší naší organizaci hodně pozitivního“ (KP4).

KP3 tvrdí, že dobrovolník ukáže pěstounským rodičům, ale i dítěti to, že dítě je schopné se naučit a připravit do školy. Dobrovolník dále udává dítěti nový způsob práce, ale tím i pěstounovi dává něco nového, co praktikovat a zkoušet, protože všechno předtím selhalo, dodává KP3. Dle KP5 je ten hlavní přínos v tom, že rodiny o to mají sami zájem a chtějí tuto formu pomoci využívat.

5 Diskuse

Ve své bakalářské práci se zabývám dobrovolnictvím jako doplňkem profesionální sociální práce s pěstounskými rodinami.

Praktická část měla dvě fáze výzkumu. První část výzkumu se zabývala zmapováním organizací využívající dobrovolníky pro práci s pěstounskými rodinami. Díky dokumentu (Příloha č. 1), který obsahuje seznam všech doprovázejících organizací v rámci Jihočeského kraje, bylo pomocí telefonických rozhovorů provedeno samotné zmapování využívání dobrovolníků napříč organizacemi. Druhá část výzkumu se týkala pouze těch organizací, které dobrovolníky pro práci s touto cílovou skupinou využívají. U těchto komunikačních partnerů byli zjišťovány odpovědi na tři výzkumné otázky pomocí polořízených rozhovorů.

Hlavním cílem bylo: *Zmapování využívání při sociální práci s pěstounskými rodinami.* Výsledky výzkumu ukázaly, že na území Jihočeského kraje působí celkem třináct doprovázejících organizací, a z toho pouze pět organizací zahrnuje do svých služeb pro pěstounské rodiny dobrovolníky. Zbylých osm organizací dobrovolníky nevyužívá. Důvody, proč nejsou dobrovolníci využíváni je hned několik.

Mezi nejčastější důvod nezapojování dobrovolníků doprovázejícími organizacemi patří ten, že organizace jsou malé. Druhý nejčastější důvod je ten, že pěstounské rodiny by dobrovolníky nepřijali z důvodu uzavřenosti. Zástupci tvrdí, že tyto rodiny mají problémy i se sociálními pracovníky, které vnímají jako kontrolu a někoho zvenčí, kdo do rodiny vůbec nepatří. Pazlarová (2016) uvádí, že pro samotného pracovníka je občas velice těžké proniknout do rodinných vazeb, protože rodina nemá ochotu informace o své rodině s pracovníkem sdílet. Autorka dodává, že tento problém se vyskytuje převážně u prarodičů, kteří mají tendenci potíže ve výchově zlehčovat, omlouvat, zakrývat, anebo je neřešit. Rizikem je dle autorky pozdní řešení problémů v rodině. Koluchová (2002) uvádí, že uzavírání pěstounských rodin jde někdy až tak daleko, že pěstounští rodiče nesdělují potřebné údaje o původu dětí v péči školským pracovníkům, a dokonce ani zdravotníkům. Autorka dodává, že nedostatečná informovanost je častým fenoménem u pěstounů malých dětí, protože mají propůjčené jejich příjmení. Tyto rodiny chtějí dle Pazlarové (2016) vše řešit uvnitř rodiny, nikoliv v rámci intervence někoho zvenčí. Nejlepší prevencí je dle autorky budování dobrého vztahu mezi pracovníkem a pěstounem.

Zástupce jedné organizace uvedl, že tyto rodiny neradi mluví o rodinných starostech a nechtějí vyhledávat odbornou pomoc.

Velice zajímavá odpověď na důvody nevyužívání dobrovolníků se mi dostala od O2, která uvedla, že na dobrovolníky není spolehnutí, a to je právě důvod toho, proč dobrovolníky nevyužívají ani při službě hlídání dětí, ani při vzdělávání pěstounů. O2 dále uvedla, že na tuto činnost zaměstnávají především mladé lidi, o kterých ví, že se na ně můžou spolehnout, a to tím, že se na hlídání dostaví, protože za to dostanou finanční ohodnocení. Osobně si nemyslím, že na dobrovolníky není spolehnutí z toho důvodu, že za svou činnost nedostávají finanční odměnu. Pokud by toto tvrzení bylo pravdivé, nemohli by se přece dobrovolníci uplatnit nikde. Rozhodnutí člověka, zda se chce stát dobrovolníkem je svobodné, a je na každém z nás. S tím souvisí i fakt, že dobrovolník by měl mít vyhraněný čas na výkon své činnosti v organizaci, s kterým by měl počítat. Dobrovolnictví je mnou vnímáno jako poskytnutí svého volného času bez nároku na finanční odměnu někomu jinému – někomu kdo pomoc potřebuje. Dobrý dobrovolník si nese dle mého názoru motivaci v sobě, a nepotřebuje k tomu finanční odměnu. Z těchto důvodů si nemyslím, že na dobrovolníky není spolehnutí.

Další zajímavá odpověď se mi dostala od O5, která uvedla, že dobrovolnictví jako takové nemají, ale v rámci své organizace využívají tzv. spřátelené duše (jsou placené), které jim pomáhají s organizací a dostávají zapláceno například i za víkendové akce s pěstounskými rodinami, které organizace pořádají. O5 dále uvedla, že samotné dobrovolnictví je velice náročné z hlediska péče o samotné dobrovolníky. S tímto výrokem musím souhlasit, protože samotná náplň koordinátora dobrovolníků je dle mého názoru velice náročná po všech stránkách.

Zástupcům jednotlivých doprovázejících organizací jsem položila poslední otázku týkající se toho, zda chtějí své služby rozšířit v budoucnosti o dobrovolnictví. Převážná část organizací o tom dle výpovědí neuvažuje. Dvě organizace by rády do budoucnosti začaly dobrovolníky využívat v rámci hlídání dětí při vzdělávání pěstounů.

Dílním cílem bylo: *Popsat přínos dobrovolníků v práci s pěstounskými, a to z pohledu sociálních pracovníků.* Výsledky ukázaly, že komunikační partneři vidí přínos dobrovolníků především ve vztahu, který vzniká mezi dítětem a dobrovolníkem. Tento vztah je dle komunikačních partnerů založen především na kreativitě a samotné

užitečnosti vztahu. Lze říci, že dobrovolník je v organizacích vnímám jako skvělý prostředek a doplněk při práci s pěstounskými rodinami.

Z výsledků výzkumu je dále patrné, že organizace, které dobrovolníky pro práci s pěstounskými rodinami využívají, nabízejí velké množství forem dobrovolnictví. Bubleová, et al. (2007) tvrdí, že pěstouni potřebují podpůrné služby, na které mají dle zákona nárok, jsou to například odlehčovací služby, osobní asistence, doprovod na kroužky, ale také sem patří nárok na doučování dětí. Z mých výsledků jsem zjistila, že všechny doprovázející organizace nabízejí pro pěstounské rodiny doučování pro děti, které tyto organizace považují za velice úspěšné a přínosné pro celou rodinu. Velice zajímavá je výpověď KP3, která uvedla, že dítě je vedeno dobrovolníkem k maximálnímu využití volného času, jenž je potřebný pro přípravu do školy. Tato stejná komunikační partnerka dále tvrdí, že školní příprava se u většiny pěstounských rodin odsouvá na pozdější hodiny, a tento způsob doučování je pro rodinu jistotou toho, že se nebude odkládat, a že to proběhne.

Ráda bych výsledky této práce týkající se doučování dětí porovнала s jiným výzkumem. Z výzkumu Bubleové et al. (2007) vyplývá, že s doučováním, které je organizované prostřednictvím dobrovolníků mají pěstounští rodiče výborné zkušenosti. Z tohoto výzkumu dále vyplývá dle úsudku pracovnice OSPOD, že na doučování skrze studenty jsou velmi dobré zpětné ohlasy, a to ze stran pěstounů. Osobně si myslím, že doučování dětí dobrovolníky je velice důležité, jak pro děti, tak pro celou rodinu. Děti mohou získat nový způsob nebo styl přípravy do školy. Na některé děti může dobrovolnictví působit ještě lépe, protože získají nového kamaráda, který jim bude pomáhat a pravidelně se s ním bude stýkat. Dobrovolníci jsou dle mého názoru velice kreativní, a mohou pro dítě v rámci doučování připravit i zábavnější formu učení než třeba jeho pěstounští rodiče.

Další forma dobrovolnictví, jenž je hojně využívána doprovázejícími organizacemi z tohoto výzkumu, je doprovodné hlídání dětí při vzdělávání pěstounů. Myslím si, že hlídání dětí při vzdělávání pěstounských rodičů je velice užitečné, protože pěstounští rodiče se mohou v klidu vzdělávat, zatímco je jejich dětem věnována pozornost skrz dobrovolníky, kteří svou kreativitou dokáží děti zaujmout na potřebný čas.

V rámci diskuse bych chtěla ještě zmínit další často využívanou formu dobrovolnictví, a tou je trávení volného času s dítětem. Tato služba je dle výpovědí komunikačních partnerů využívána pravidelně, anebo na konkrétní zakázku rodiny. Osobně si myslím, že

vhodnějším jsou pravidelná setkání, při kterých mezi dobrovolníkem a dítětem vzniká vztah, který je dle mého názoru více „prohloubený“ a tvoří se větší „přátelské a pevné pouto“.

V rámci diskuse bych ráda ještě představila výsledky související se samotnou koordinací dobrovolnictví. Z mého pohledu některé organizace věnují dobrovolníkům více péče než organizace jiné. Sama jsem zažila, v rámci svého působení ve dvou dobrovolnických organizacích, dvě odlišné supervize, a musím říci, že mne vyhovuje supervize, která probíhá jednou měsíčně než ta, která probíhala jednou za měsíce tři. Z výpovědí některých komunikačních partnerů, zejména těch, co v organizaci působí jako koordinátoři dobrovolníků, jsem bohužel měla pocit, že supervize berou na lehkou váhu zejména z toho důvodu, že supervize není poskytována vůbec anebo v hrozně dlouhém časovém intervalu. U pomáhajících profesí, což dobrovolnictví chápu jako tento druh profese, by dle mého názoru, měli být supervize častější a intenzivnější. Dle Benešové a Šmidmajerové (2018) by supervize měla probíhat jednou za 6–8 týdnů.

Supervize v oblasti dobrovolnictví by dle Matouška (2003) měla probíhat v rámci skupiny. Dle autora jsou supervize vhodnou formou učení, protože na druhých je vidět lépe to, u čeho může být dobrovolník slepý. Supervize mohou být chvílemi, kdy dobrovolník dostane potřebnou podporu ve chvílích beznaděje a pochyb, jak uvádí autor. Myslím si, že supervize jsou u dobrovolnictví velice důležité, jak pro samotného dobrovolníka, tak pro koordinátora dobrovolnictví v organizaci.

Z výzkumu dále vyšlo najevo, že komunikační partneři berou dobrovolníky převážně jako něco navíc, a to zejména z toho důvodu, že pěstounské rodině mohou nabídnout jako organizace právě něco navíc. Dobrovolníci jsou dle nich velkou podporou pro pěstounské rodiny, a to zejména z toho důvodu, že nabízejí služby, které pěstounským rodinám pomohou s péčí o svěřené dítě, a to doučováním dětí, pohlídáním dětí nebo třeba trávením volného času s dítětem. Dle komunikačních partnerů jsou jejich služby díky nabízenému dobrovolnictví komfortnější. Štefková (2016) uvádí, že rodičům z jejího výzkumu byly pravidelné schůzky dobrovolníka s dítětem přínosné, protože si mohli během té doby zařídit důležité záležitosti na úradech, v práci anebo si mohli odpočinout a odreagovat se od neustálého shonu.

Ve své práci jsem se také zaměřila na to, jak komunikační partneři vidí samotnou roli dobrovolníků v rodinách. Výsledky ukázaly, že role dobrovolníků je vnímána každým komunikačním partnerem trochu odlišně. KP5 vidí veliké riziko, které se týká osobních údajů dítěte, které mohou být dobrovolníkem vypuštěné na veřejnost, protože KP5 se domnívá, že dobrovolník má potřebu se svým okolím mluvit o tom, kde a jak jako dobrovolník působí. Nemyslím si, že toto by měl být zásadní problém a možná komplikace. Dobrovolník je vázán mlčenlivostí, kterou na začátku spolupráce s organizací podepsal. Neznamena to však, že musí tajit to, že je někde dobrovolníkem, naopak může o tom mluvit s kamarády, a tím jim samotný koncept dobrovolnictví představit a možná tím zaujmout někoho natolik, že bude mít také zájem o výkon dobrovolnictví. Samozřejmě mluvit o dobrovolnictví za těch podmínek, že neodhalí jména dětí, pracovníků, dobrovolníků a dalších podstatných údajů. Myslím si, že je možné mluvit o dobrovolnictví bezpečně, aniž by unikly důležité informace. Pokud má dobrovolník trápení se samotnou realizací dobrovolnictví má možnost sdělit své obavy a starosti na supervizi.

Z rozhovorů s komunikačními partnery je zřejmé, že vztahy, které jsou vytvořeny mezi dobrovolníkem a dítětem jsou čistě na bázi přátelství a partnerství. V případě doučování tu dobrovolník působí, dle KP3, více formálněji a direktivněji než v jiných programech, protože v rámci přípravy do školy je tento přístup potřebný. KP4 tvrdí, že je důležité, aby vztah mezi dobrovolníkem a dítětem byl založen na bázi dospělosti, a to ze strany dobrovolníka, protože dobrovolník je sice kamarádem dítěte, ale je potřeba, aby si po celou dobu uvědomoval to, že on je ten dospělý a zároveň více zodpovědným v jejich vztahu.

Dále jsem chtěla, v rámci svého výzkumu, zjistit, co jiného přinášejí dobrovolníci do sociální práce s pěstounskými rodinami než sociální pracovníci těchto organizací. Dle výsledků z tabulky č. 10 je viditelné, že výpovědi komunikačních partnerů jsou různorodé, a ve finále převažují pozitivní názory na práci dobrovolníků.

Ve většině případů je rozdíl mezi dobrovolníkem a sociálním pracovníkem chápán komunikačními partnery z hlediska toho, že dobrovolník je spíše kamarád dítěte, kdežto sociální pracovník působí jako autorita. Dobrovolník je chápán KP2 jako skvělým doplňkem její práce, protože samotná KP2 by se nemohla každému dítěti věnovat pravidelně (například jednou za 14 dní). Tošner a Sozanská (2010) tvrdí, že největší

motivací českých dobrovolníků je právě vyplnění volného času. Autoři dále dodávají, že dobrovolníci mají ze svých aktivit požitky, který si užívají, protože je to baví. Dobrovolnictví je dle mého názoru správným prostředkem k vyplnění svého volného času smysluplnou aktivitou. Domnívám se, že samotní dobrovolníci se snaží i o to, aby se dítě nenudilo a svůj volný čas strávilo smysluplněji.

Ve výsledcích jsem se zaměřila také na to, zda komunikační partneři vnímají rozdíl mezi jimi samotnými a dobrovolníkem v rodině. Dobrovolník dle KP3 není plně seznámen s konkrétní problematikou dítěte či rodiny, a to je ten rozdíl. Dobrovolník zná dítě tedy pouze z určité situace, kdežto sociální pracovník o této problematice ví podstatně více, což je pochopitelné, protože z důvodu ochrany osobních dat nemůže dobrovolníkovi sdělit všechny podrobnosti, i přesto, že dobrovolník podepsal mlčenlivost. Dle mého názoru není důvod k tomu, aby dobrovolník znal celou „historii“ dítěte. Dobrovolník je z mého pohledu nezatížen rodinnou situací a respektuje dítě jako rovnocenného partnera bez tíže přijatých informací.

Rozdíl mezi dobrovolníkem a sociálním pracovníkem je také v kreativitě, kterou může nabídnout spíše dobrovolník. Dle mého názoru by se k dobrovolníkům mělo přistupovat kladně a otevřeně. Dobrovolník by měl být vnímán jako někdo, kdo dokáže odlehčit situaci dítěte. Rozhodně nelze brát dobrovolníka jako prostředek k řešení problému. Oproti sociálnímu pracovníkovi dobrovolník působí v rodině méně formálně než sám sociální pracovník. Sociální pracovníci mají vůči pěstounské rodině určité povinnosti, které musí být plněny, tudíž nemá pracovník čas na trávení většího času s dětmi. Myslím si, že dobrovolník je velmi důležitým prvkem pro sociálního pracovníka, protože právě díky dobrovolníkovi může práce probíhat efektivněji, a možná i příjemněji pro dítě.

Z výsledků dále vyplývá, že dobrovolníci jsou využíváni převážně v rámci příbuzenské pěstounské péče. Domnívám se, že pro prarodiče, kteří mají v péči svá vnoučata je dobrovolnictví právě výborným „pomocníkem“ ve zvládnutí péče. Zpětná vazba na práci dobrovolníků je u některých organizací slyšet, u některých ne, což je podle mě velká škoda. KP2 uvedla, že si ani neuvědomuje to, že by se pěstounských rodičů zeptala na to, zda vše funguje tak jak má. Myslím si, že je důležité se ptát na spokojenost, či nespokojenost se službou, kterou organizace poskytuje.

První výzkumná otázka byla: *Jakými způsoby využívají doprovázející organizace pěstounských rodin dobrovolníky?* Z výsledků je zřejmé, že pěstounským rodinám je

nabízena doprovázejícími organizacemi velká škála forem dobrovolnictví, přičemž ve všech probíhá doučování pěstounských dětí dobrovolníky.

Druhá výzkumná otázka byla: *Jakou roli mají dobrovolníci v rodinách s pěstounskou péčí z pohledu sociálních pracovníků?* Z výsledků vyšlo najevo, že role dobrovolníků v rodinách je spíše podpůrná. Dobrovolník svou činností pomáhá nejen dítěti, ale také pěstounským rodičům a samotné doprovázející organizaci.

Třetí výzkumná otázka byla: *Co jiného přináší dobrovolníci do sociální práce s pěstounskými rodinami než sociální pracovníci těchto organizací?* Z výsledků vyplývá, že dobrovolníci jsou od sociálních pracovníků více kreativnější a navazují s dítětem zcela jiný vztah než samotní sociální pracovníci.

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zmapování využívání dobrovolníků při sociální práci s pěstounskými rodinami. Dílčím cílem bylo zjistit a popsat přínos dobrovolníků v práci s pěstounskými rodinami, a to z pohledu sociálních pracovníků. Byly stanoveny dohromady tři výzkumné otázky

První výzkumná otázka měla odpovědět na to, jakými způsoby využívají doprovázející organizace pěstounských rodin dobrovolníky. Výsledky ukázaly, že tyto organizace nabízejí pěstounským rodinám různé formy dobrovolnické pomoci, které se liší vždy svou strukturou. Z výsledků je evidentní, že ve všech dotazovaných organizacích probíhá doučování pěstounských dětí dobrovolníky. Pomocí této otázky byly zmapovány další využívané formy dobrovolnictví v rámci jednotlivých organizací.

Druhá výzkumná otázka měla zjistit, jaký mají sociální pracovníci pohled na roli dobrovolníků v rodinách s pěstounskou péčí. Výsledky ukázaly, že skoro všichni sociální pracovníci vnímají dobrovolníka v rodinách pozitivně. Výsledky přinesly také obavy jednoho komunikačního partnera o určitých hrozbách, které dle něj mohou vzniknout. V každé pěstounské rodině má dobrovolník jinou roli, a to zejména díky odlišným poskytovaným podobám dobrovolnictví. Z výzkumu dále vyplynulo, že dobrovolník tu působí jako starší kamarád dítěte, který dítěti poskytuje to, co zrovna aktuálně potřebuje (např. doučování, trávení volného času, hlídání atd.).

Třetí výzkumná otázka měla zjistit, co jiného přinášejí dobrovolníci do sociální práce s pěstounskými rodinami než sociální pracovníci těchto organizací. Výsledky ukázaly, že dobrovolník přináší do rodin svou kreativitou, a to svým nezávislým lidským rozměrem. Dobrovolník působí jako skvělý doplněk práce sociálních pracovníků. Sociální pracovník má své povinnosti vůči rodině dané státem, které musí plnit, kdežto dobrovolník tuto povinnost nemá.

Na závěr mé bakalářské práce bych se chtěla vyjádřit k samotnému dobrovolnictví na základě mých zkušeností, které jsem získala jako dobrovolník ve dvou odlišných organizacích. Domnívám se, že nejdůležitějším prvkem každého dobrovolnictví je samotná organizace. Správné vedení a profesionalita pracovníků je tím správným krokem k tomu, aby dobrovolnictví bylo správně organizováno. Dále si myslím, že je potřeba s dobrovolníky komunikovat, a to především v rámci pravidelných supervizí, které jsou

dle mého názoru nutné a potřebné pro samotnou práci. Domnívám se, že dobrovolnictví v rodinách je velice užitečné a přínosné pro všechny strany (pro dítě, rodiče, ale i pro samotnou organizaci).

Domnívám se, že stanovené cíle této bakalářské byly naplněny. Výsledky mé bakalářské práce mohou být užitečné pro poskytovatele sociálních služeb a pro samotné doprovázející organizace. Výsledky dle mého názoru mohou ukázat doprovázejícím organizacím, které dobrovolníky zatím nevyužívají, jak mohou dobrovolníci v organizaci zlepšit podmínky samotným pěstounským rodinám, ale zároveň mohou být i skvělým doplňkem práce sociálních pracovníků doprovázejících organizací.

7 Seznam použitých zdrojů

- 1) BELL, M., 2011. *Promoting Childrens' Rights in Social Work and Social Care. A Guide to Participatory Practice*. Jessica Kingsley Publishers. 224 s. ISBN 9781843106074.
- 2) BENEŠOVÁ, V., ŠMIDMAJEROVÁ, E., 2018. Supervize jako nástroj v prevenci syndromu vyhoření. *Sociální práce*, 18(2). 63-71. ISSN 1213-6204.
- 3) BŘÍZOVÁ, B., 2007. *Dobrovolnictví – studijní opora* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, [cit. 2018-02-02] Dostupné z: http://www.zsf.jcu.cz/cs/katedra/katedra-pravnich-oboru-rizeni-a-ekonomiky/import/czv/studijni_materialy-dokumenty/dobrovolnictvi.
- 4) BUBLEOVÁ, V., 2002. Děti potřebují rodiče, rodiče potřebují děti. In: Matějček, Z. et. al. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál. s. 11–25. ISBN 80-7178-637-3.
- 5) BUBLEOVÁ, V. et al., 2007. *Výzkum praxe náhradní rodinné péče v České republice a zkušenosti aktérů s touto praxí*. Středisko náhradní rodinné péče, spolek. 261 s. ISBN 978-80-87455-25-8.
- 6) BUBLEOVÁ, V. et. al., 2011. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. 2. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek. 94 s. ISBN 978-80_87455-01-2.
- 7) BUBLEOVÁ, V. et. al., 2014a. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek. S. ISBN 978-80-87455-18-0.
- 8) BUBLEOVÁ, V. et. al., 2014b. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 3. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek. 60 s. ISBN 978-80-87455-19-7.
- 9) ČERNÁ, L., 2011. O čem se mluví – anketa. *Sociální práce*. 11(4), 6. ISSN 1213-6204.
- 10) DEKKER, P., HALMAN L., 2003. Volunteering and Values. *The Values of Volunteering*. Springer, Boston, MA. doi: 10.1007/978-1-4615-0145-9_1.
- 11) FRÍČ, P., POSPÍŠILOVÁ T. et al., 2010. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9.
- 12) FRÍČ, P., VÁVRA, M., 2012. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Praha: Agnes. 138 s. ISBN 978-80-903696-9-6.

- 13) GABRIEL, Z., NOVÁK, T., 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.
- 14) GHK, 2010. *Volunteering in the European Union*. Final report submitted by GHK, p. 326. Dostupné z: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf.
- 15) GROHOVÁ, J. et. al., 2011. *Dítě v náhradní rodině potřebuje i vaši pomoc*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. 52 s. ISBN 978-80-87455-06-7.
- 16) GULOVÁ, L., 2011. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada Publishing. 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1.
- 17) HANEČÁKOVÁ, M., 2011. O čem se mluví – anketa. *Sociální práce*. 11(4), 6. ISSN 1213-6204.
- 18) HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. vydání. Praha: Portál. 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
- 19) HESTIA, o.s., 2012. *Metodika dobrovolnictví v sociálních službách* [online]. Hradec Králové. 64 s. Dostupné z: <http://www.hest.cz/cdn/public/001597.pdf>.
- 20) HODAČ, T. et al., 2009. *Dobrovolnictví* [online]. Praha: Národní informační centrum pro mládež společně s evropskou informační sítí pro mládež Eurodesk. [cit. 2018-07-02]. 38 s. Dostupné z: http://www.nicm.cz/files/Brozura_Dobrovolnictvi.pdf.
- 21) ILO (INTERNATIONAL LABOUR OFFICE), 2011. *Manual on the measurement of volunteer work*. Geneva: ILO, p. 110. ISBN 9789221250708.
- 22) JURAJDOVÁ, 2015. Historie pěstounství In: kolektiv autorů. *Pěstounství je profese*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. s. 12-13. ISBN 978-80-7421-115-7.
- 23) KAVAN, Š., DOSTÁL, J. et al., 2012. *Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při mimořádných událostech: v podmínkách Jihočeského kraje*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 69 s. ISBN 978-80-87472-41-5.
- 24) KOLUCHOVÁ, J., 2002. Úskalí adopce a pěstounské péče. In: Matějček, Z. et. al. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál. s. 111-25. ISBN 80-7178-637-3.
- 25) KOŘÍNKOVÁ, I., 2011. O čem se mluví – anketa. *Sociální práce*. 11(4), 5. ISSN 1213-6204.
- 26) KOVÁŘ, D., 2011. *Koho považujeme za dobrovolníka ve sportu*. [online]. Praha: Hestia. [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: https://www.dobrovolnik.cz/z-dobrovolnictvi-aktualne/koho-povazujeme-za-dobrovolnika-ve-sportu_

- 27) KRÁTKÁ, K., PERNICOVÁ, H., 2011. *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice* [online]. Tišnov: Za sebevědomé Tišnovsko, o.s, [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/1197701-Historie-a-soucasnost-dobrovolnictvi-v-ceske-republice.html>.
- 28) LEXOVÁ, J., PAZLAROVÁ, H., 2015. Doprovázení a služby pro pěstounské rodiny. In: PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče*, s. 83-92. ISBN 978-80-262-1020-7.
- 29) MALIŇÁK, C., 2017a. Zajímá Vás: Jaký je rozdíl mezi předpěstounskou a pěstounskou péčí. *Vesnička*, březen 2017. 11. ISSN 1803-1730.
- 30) MALIŇÁK, C., 2017b. Zajímá Vás: Jak probíhá svěření dítěte do pěstounské péče. *Vesnička*, květen 2017. 11. ISSN 1803-1730.
- 31) MATOUŠEK, O. et al., 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál. 395 s. ISBN 978-80-262-0213-4.
- 32) MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- 33) MOŠŤKOVÁ, Š., SOBOTKOVÁ, I., 2016. Příbuzenská pěstounská péče: když dítě vychovávají prarodiče. *E – psychologie*, 10(4). 47-64. Dostupné z: https://e-psycholog.eu/pdf/mostkova_sobotkova.pdf.
- 34) NADAČNÍ FOND J&T, 2014. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online]. [cit. 2018-03-28]. Praha. 17 s. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/pravni-a-financi-aspekty-doprovazeni.pdf>.
- 35) Národní informační centrum pro mládež, 2017. *Dobrovolnictví*, 5. vydání. Praha: Národní ústav pro vzdělání. 40 s. ISBN 978-80-7481-197-5.
- 36) PAZLAROVÁ, H., 2016. *Pěstounská péče*. Praha: Portál, 255 s. ISBN 978-80-262-1020-7.
- 37) PĚCHOVÁ, J., 2017. *Výroční zpráva 2016* [online] [cit. 2018-03-28]. 42 s. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/res/archive/132/014759.pdf?seek=1498720578>.
- 38) SMOLÍKOVÁ, V. 2014. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 77 s. ISBN 978-80-7418-218-1.
- 39) SOBOTKOVÁ, I., OČENÁŠKOVÁ, V., 2013. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 197 s. ISBN 978-80-244-3821-4.

- 40) ŠIMKOVÁ, S., 2011. *Dobrovolníci mění svět: sborník příkladů dobré praxe: Evropský rok dobrovolnictví*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT. 119 s. ISBN 978-80-87449-15-8.
- 41) ŠTĚFKOVÁ, A., 2016. Přínos dobrovolnictví v náhradní rodinné péči. Hradec Králové. Bakalářská práce. Ústav sociální práce.
- 42) ŠVESTKOVÁ, R., 2005 Minulost a současnost dobrovolnictví. *Kontakt*. 7(3-4), 318-322. ISSN 1212-4117.
- 43) TOŠNER, J., SOZANSKÁ O., 2006. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vydání. Praha: Portál. 152 s. ISBN 80-7367-178-6.
- 44) VEREŠPEJOVÁ, D., 2011. O čem se mluví – anketa. *Sociální práce*. 11(4), 6. ISSN 1213-6204.
- 45) VODIČKOVÁ, M., 2017. *Tisková zpráva pro TK ze dne 27. 4. 2017* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.sood.cz/pozvanka-na-tiskovou-konferenci/>.
- 46) Zákon č. 198/2002 Sb., zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 82, s. 4835-4839. ISSN 1211-1244.
- 47) Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. 1999. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 111. ISSN 1211-1244.
- 48) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 33, s. 1026-1368. ISSN 1211-1244.
- 49) *Závěrečná zpráva z hodnocení regulace dopadů (RIA)* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://anzdoc.com/zavrena-zprava-z-hodnoceni-regulace-dopad-ria.html>.
- 50) ZEZULOVÁ, D., 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál. 197 s. ISBN 978-80-262-0065-9.

8 Přílohy

Příloha č. 1- Seznam doprovázejících organizací na základě pověření výkonu SPOD působící v Jihočeském kraji

Název	Adresa	Působnost
Arkáda, o.s. – sociálně psychologické centrum	Husovo nám. 2/24 397 01 Písek www.akradacentrum.cz	Písek Milevsko
Domeček, středisko pro volný čas a integraci	Branka 588 374 01 Trhové Sviny www.domecek.org	Trhové Sviny, České Budějovice, Prachatice
Jihočeská rozvojová, o.p.s.	Riegrova 1756/51 370 01 České Budějovice www.jr-spolecnost.cz	Jihočeský kraj
Oblastní charita Vimperk	Pravětín 23 386 01 Vimperk www.fch-vimperk.cz	Jihočeský kraj
Otevřená Okna z.ú.	Pod Hradem 124/II 377 01 Jindřichův Hradec www.okenko.eu	Jihočeský kraj Kraj Vysočina
Paventia o.s.	Kaplická 252 381 01 Český Krumlov www.paventia.cz	Jihočeský kraj, Vysočina, Středočeský kraj, hlavní město Praha
PorCeTa, o.p.s.	Smetanova 1284 390 02 Tábor www.porceta.cz	Tábor, Týn nad Vltavou, Soběslav, Milevsko, České Budějovice
Prevent, z.s.	Heydukova 349 386 01 Strakonice www.os-prevent.cz	Jihočeský kraj
Sociální služby města Milevska	5.května 1510 399 01 Milevsko www.socsluzbymilevsko.cz	Milevsko
Temperi, o.p.s.	Rudolfovská tř. 151/60 370 01 České Budějovice www.tempericb.cz	Jihočeský kraj
Pomoc rodinám, z.s.	Nová 385 378 62 Kunžak Doručovací: Národní 1007, 383 01 Prachatice	Jihočeský kraj
Trojlístek-centrum pro děti a rodinu, Kamenice nad Lipou, p.o	Vítězslava Nováka 305 394 70 Kamenice nad Lipou www.ddkamenicenl.cz	Jindřichův Hradec, Kraj Vysočina
Dobrá rodina, o.p.s.	Klimentská 1246/1, Praha, Nové Město www.dobrarodina.cz	Jihočeský kraj (celá ČR)